

Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Hur är det med förtroendet?
Socialarbetares syn på förtroendeskapande gentemot unga lagöverträdare

Jonathan Ivarsson & Johannes Kainz

Examensarbete i socialt arbete, 15 hp

SOC63, VT23

Hur är det med förtroendet?

Handledare: Rebecka Andersen

Examinator: Martin Börjesson

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att ge en bild av hur socialarbetare inom socialtjänsten ser på och arbetar med förtroende gentemot unga lagöverträdare. Studien har sin utgångspunkt i fyra kvalitativa semistrukturerade fokusgruppsintervjuer med socialarbetare som arbetar behandlande eller med insatser gentemot unga lagöverträdare inom Södertäljes kommuns socialtjänst. Bearbetningen av empirin har sin utgångspunkt i en tematisk analys med en hermeneutiskt-fenomenologisk analysmetod. Resultaten har analyserats med hjälp av två teoretiska utgångspunkter: Anknypningsteori och systemteori. Studien visar att socialarbetarna behöver vara självmedvetna avseende sina egna föreställningar och sin egna hållning som en utgångspunkt. Genomgående träder genuinitet, ärlighet och transparens fram som viktiga aspekter för att skapa förtroende. Socialarbetaren behöver försöka förstå och vara medveten om den unge lagöverträdarens historia för att sedan använda olika förhållningssätt för att skapa förtroende. Att se bortom den unges beteende och visa på ett engagemang genom att finnas där när ungdomen behöver socialarbetaren, gynnar förtroendeskapandet. Socialarbetaren behöver därtill hitta sätt att navigera i sin organisation och använda sig av sina kollegor som stöd i detta komplexa arbete när det kommer till att skapa förtroende gentemot unga lagöverträdare.

Nyckelord:

Unga lagöverträdare, socialarbetare, socialtjänst, tillit, förtroende, förtroendeskapande

Abstract

The purpose of this study is to give a picture of how social workers in the social service look at and work with trust towards young offenders. The study has its starting point in four qualitative semi-structured focus group interviews with social workers who work treating or with interventions towards young offenders within Södertälje municipality's social services. The processing of the empirical data has its starting point in a thematic analysis with a hermeneutic-phenomenological analysis method. The results have been analyzed using two theoretical starting points: Attachment theory and system theory. The study shows that social workers need to be self-aware of their own beliefs and their own attitude as a starting point. Throughout, genuineness, honesty and transparency emerge as important aspects for building trust. The social worker needs to try to understand and be aware of the young offender's history and then use different approaches to build trust. Looking beyond the young offender's behavior and showing a commitment by being there when the young person needs the social worker, benefits the building of trust. The social worker also needs to find ways to navigate their organization and use their colleagues as support in this complex work when it comes to building trust with young offenders.

Title

What about the trust? - Social workers' view of trust - building towards young offenders

Keywords

Young offenders, social workers, social services, trust, confidence, trust building

Innehållsförteckning

1. Introduktion	6
1.1 Inledning	6
1.2 Problemområde/Problemformulering	7
1.3 Syfte	8
1.4 Frågeställningar	9
1.5 Avgränsningar	9
1.6 Relevans för socialt arbete	9
2. Bakgrund	9
2.1 Begreppsdefinitioner	10
2.1.1 Unga lagöverträdare	10
2.1.2 Behandling inom socialtjänsten	11
2.1.3 Socialarbetare inom socialtjänsten	11
3. Tidigare forskning	12
3.1 Tillit - ett komplext begrepp	13
3.1.1 Generell tillit	13
3.1.2 Partikulär tillit	14
3.1.3 Lokalsamhälletillit	14
3.2 Förtroende	14
3.3 Kunskapsöversikt	15
3.4 Sammanfattande analys av tidigare forskning	17
4. Teoretiska perspektiv	18
4.1 Systemteori	19
4.1.1 Utvecklingsekologisk systemteori	19
4.2 Anknypningsteori	20
5. Metod	21
5.1 Metod och forskningsansats	21
5.2 Metodval	23
5.2.1 Urval	23
5.2.2 Semistrukturerade fokusgruppsintervjuer	23
5.3 Genomförande	24
5.3.1 Samtyckesblankett och informationsbrev	24
5.3.2 Intervjuguide	24
5.3.3 Genomförande av fokusgruppsintervjuer	24
5.4 Bearbetning, tolkning och analys	25
5.4.1 Transkribering	25
5.5 Förförståelse	26

5.6 Centrala begrepp för en studies kvalitet	27
5.7 Forskningsetiska förhållningssätt och ställningstaganden	28
6. Resultat	30
6.1 Socialarbetarens kompetens	30
6.1.1 Socialarbetarens inre processer	30
6.1.2 Kompetens och tillvägagångssätt	31
6.1.3 Socialarbetarens aktiva val	33
6.2 Ungdomens bagage	36
6.3 Relationella och organisatoriska förutsättningar	37
7. Analys	39
7.1 Att utveckla tillit och empati i arbetet med unga lagöverträdare: en process för socialarbetaren ..	39
7.2 Skapa positiv förändring genom hopp, tillit och stöd till ungdomar med en kriminell bakgrund ..	41
7.3 Relationella och organisatoriska förutsättningar	42
8. Slutsatser	43
9. Diskussion	45
9.1 Förslag till vidare forskning	48
10. Referenslista	49
11. Bilagor	
11.1 Bilaga - Informationsbrev till socialarbetare	
11.2 Bilaga 2 - Intervjuförfrågan	
11.3 Bilaga 3 - Samtyckesbrev till att delta i studien	
11.4 Bilaga 4 - Intervjuguide	

1. Introduktion

1.1 Inledning

Föreställ dig att vara en socialarbetare med uppgiften att arbeta med ungdomsbrottslighet och i det arbetet förebygga samt stödja unga lagöverträdare till att lämna den kriminella banan. Du har passionen, utbildningen och resurserna för att göra skillnad men det finns en avgörande faktor som kan möjliggöra positiva resultat eller som kan få dina ansträngningar att inte falla i god jord: förtroende. Vilken betydelse har förtroende och hur kan socialarbetaren vinna förtroende och skapa en positiv relation med unga lagöverträdare?

En av våra intervjupersoner beskriver förtroendets betydelse på följande vis: ”Under alla mina år som jag har arbetat, vill jag hävda, att man inte kan skapa en enda liten förändring om det inte finns tillit och förtroende mellan varandra”.

Enligt Blennberger (2005) är tillit och förtroende en grundläggande komponent i alla socialarbeters arbetsrelationer och att det kommunala sociala arbetet kan skapa en viktig tillit hos medborgarna och bidra till att skapa socialt och politiskt kapital.

Rønning och Starrin (2011) menar att tillitsfulla relationer till andra individer inom både det offentliga och i det personliga ligger till grund för utvecklandet av ett socialt kapital. Vidare menar Rønning och Starrin (2011) att det som bygger socialt kapital är social jämlikhet. Oskarsson (2008) skriver i sin undersökning att alla människor i Sverige inte lever under samma villkor och premisser trots att Sverige anses vara ett av de mest jämlika länderna i världen.

Blennberger (2017) skriver att relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare är komplex och utmanande och att socialarbetare på socialtjänsten ofta arbetar med ungdomar som varit inblandade i kriminell verksamhet och därav kan ha förtroendeproblem på grund av tidigare erfarenheter av myndigheter. I sådana fall blir förtroendeskapande en avgörande faktor för att socialarbetare ska kunna hjälpa unga människor att bryta cirkeln av kriminellt beteende och få tillgång till det stöd de behöver för att göra positiva förändringar i sina liv.

Viktiga aspekter av relationskompetensen är enligt Røkenes och Hansen (2016) att socialarbetaren behöver inneha en situationsförståelse, kulturell lyhördhet, självinsikt och en empatisk förmåga. Vidare skriver Røkenes och Hansen (2016) att i arbetet med ungdomar som har ett problematiskt och proaktivt beteende behöver socialarbetaren se bakom ett beteende. Utifrån det behöver de lyssna på den unges perspektiv, validera sina känslor, vara ärliga och transparenta, även när det kan vara svårt.

Trägårdh (2013) skriver om olika typer av tillit såsom partikulär tillit, lokalsamhällestillit och generell tillit. Partikulär tillit bygger på personliga relationer och erfarenheter, lokalsamhällestillit bygger på gemenskapskopplingar och gemensamma värderingar medan generell tillit bygger på bredare samhälleliga normer och institutioner där förtroende människor emellan spelar en avgörande roll i alla aspekter av samhället. Undersökandet av förtroendets roll mellan socialarbetare och unga

lagöverträdare kan därav ha implikationer som sträcker sig långt utanför det specifika sammanhanget mellan socialarbetare och unga lagöverträdare.

Förtroendets roll i relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare kan därav ses genom linsen av dessa olika typer av samhällstillit. Samtidigt som socialarbetare måste skapa ett särskilt förtroende med unga lagöverträdare för att utveckla en positiv relation navigerar de inom de olika tillitsnivåerna. Detta utifrån att socialarbetaren verkar inom lokalsamhället samt att det relationella arbetet mellan socialarbetare och unga lagöverträdare den påverkas av den generella mellanmänniska tilliten som varje människa bär på individuellt samt delar på kollektiv basis.

Inledningen visar på att förtroende i relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare och att relationen dem emellan inte kan ses som oberoende i förhållande till samhället i stort. Om tillit finns gynnar det alla relationer och gör att vi kan känna oss trygga och säkra. Det gör det möjligt för oss att skapa meningsfulla kontakter med andra som i sin tur möjliggör ett positivt förändringsarbete.

I samband med socialt arbete och unga lagöverträdare är förtroende särskilt viktigt. Förtroendet som socialarbetaren lyckas erövra hos den unge utgör grunden för deras relation. Genom att socialarbetaren lyckas skapa förtroende hos den unga lagöverträdaren hjälper socialarbetaren inte bara den unge lagöverträdaren på kort sikt utan det kan även leda till att skapa ett mer förtroendefullt samhälle på lång sikt.

1.2 Problemområde/Problemformulering

Socialarbetarnas roll i arbetet med unga lagöverträdare har blivit alltmer utmanande i dagens samhälle.

Förtroende är en grundläggande aspekt av socialt arbete och särskilt kritisk i relationen med ungdomar som är inblandade i kriminella aktiviteter. Utifrån ungdomars bristande förtroende kan det i arbetet med unga lagöverträdare vara svårt att etablera och upprätthålla förtroendefulla relationer. Att lyckas med det kan vara avgörande för att skapa en säker och stödjande miljö där unga människor känner sig motiverade att göra positiva förändringar i sina liv. Utan förtroende får socialarbetare det svårt att etablera en god kommunikation med unga lagöverträdare och det kan vara svårt att bygga en positiv relation som i sin tur kan möjliggöra att socialarbetaren lyckas nå fram med sin hjälp.

Det nämns olika förklaringsmodeller till att unga idag hamnar i brottslighet och att tilliten till majoritetssamhället är bristfällig. Giddens och Sutton (2020) skriver att unga människors brottslighet kan spegla det faktum att ett växande antal människor inte känner sig delaktiga i – eller att de värdesätts av – det samhälle de lever i. Vidare menar de att brottsligheten bland unga människor har sin förklaring i små utsikter att kunna försörja sig och att det får dem att känna sig ekonomiskt utsatta, vilket ger dem incitament att ta till olagliga metoder för att skaffa sig den livsstil de önskar. Uslaner (2011) pekar på segregation som en av de primära anledningarna till att människor med olika bakgrund inte integreras och att tilliten därav sjunker i ett samhälle.

Utifrån att tillit och förtroende är grundläggande inom det sociala arbetet och att tillitsfulla relationer är fundamentala för att möjliggöra ett förändringsarbete, kan vi se en utmaning i det sociala

arbetet. Trägårdhs (2009) forskning visar att socioekonomisk status korrelerar med en individs tillitsgrad och att en låg socioekonomisk status påverkar tillit negativt. Vidare skriver Rothstein (2004) och Trägårdh (2009) att det finns en korrelation mellan en lägre grad av tillit och orättvisa utgångspunkter i livet och erfarenheter av diskriminering. I en rapport utgiven av Brottsförebygganderådet skriver Ring och Shannon (2023) att unga lagöverträdare i stor utsträckning kommer från socioekonomiskt utsatta områden. Vidare pekar Socialstyrelsen (2020) på de riskfaktorer som ökar sannolikheten för att unga individer ska begå brott. Det kan ha att göra med en historia av att de blivit svikna av de vuxna i sina liv, traumatiska upplevelser, övergrepp och försummelse. Dessa två aspekter kan ytterligare komplicera processen för det förtroendeskapande arbetet genom att det gör det svårt för unga lagöverträdare att lita på folk i allmänhet och auktoritetspersoner i synnerhet. De kan genom detta utveckla en djup misstro mot sociala institutioner och myndigheter samt bli restriktiva mot socialarbetare och de insatser som erbjuds.

Socialarbetare kan behöva arbeta med unga lagöverträdare som är föremål för domstolsbeslutade insatser vilket inom det straffrättsliga systemet ofta innebär straffåtgärder. Det kan då handla om ungdomstjänst, ungdomsvård, ungdomsövervakning eller slutna ungdomsvård (<https://www.domstol.se>). Det kan skapa ytterligare hinder för att bygga upp förtroendefulla relationer och det kan undergräva socialarbetarens relationsskapande ansträngningar.

Utmaningen för socialarbetare ligger i att hitta effektiva sätt att skapa tillit till unga lagöverträdare samtidigt som de säkerställer deras säkerhet och välbefinnande. Vidare behöver socialarbetarna följa de lagrum och ramar som de verkar inom vilket kan innebära att utveckla nya tillvägagångssätt för kommunikation och engagemang och bygga samarbeten mellan samhällsorganisationer som kan ge ytterligare stöd. Att ta itu med denna utmaning kräver ett mångfacetterat tillvägagångssätt som involverar kreativ problemlösning, samarbete med samhällspartners och en djup förståelse för unga lagöverträdarens behov och erfarenheter.

I vår uppsats kommer vi att utforska förtroendets roll i relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare och även koppla den till den större bilden av tillit i samhället. Vi kommer att undersöka de olika typerna av tillit och hur de relaterar till socialt arbete samt de potentiella fördelarna med att skapa förtroende med unga lagöverträdare. Genom att undersöka detta viktiga forskningsområde kan vi få en djupare förståelse för tillitens roll i samhället och hur det kan användas för att främja positiva resultat inom socialt arbete med unga lagöverträdare.

1.3 Syfte

Vår uppsats handlar om att undersöka hur socialarbetare inom socialtjänsten uppfattar betydelsen av förtroendeskapande och vilka utmaningar och möjligheter de stöter på i sitt arbete med förtroendeskapandet gentemot unga lagöverträdare.

1.4 Frågeställningar

Den centrala forskningsfrågan som denna uppsats syftar till att besvara är:

Hur arbetar socialarbetare förtroendeskapande med unga lagöverträdare för att åstadkomma en positiv förändring i deras liv?

Utifrån följande frågeställningar har vi som mål att svara på vår övergripande forskningsfråga:

- Vilka erfarenheter har socialarbetare av att utveckla och upprätthålla förtroendefulla relationer med unga lagöverträdare?
- Hur anser socialarbetare att unga lagöverträdares förtroende för mellanmännsliga relationer och sociala institutioner påverkas utifrån dennes historia?
- Vilka strategier anser socialarbetare kan användas för att arbeta förtroendeskapande med unga lagöverträdare?

1.5 Avgränsningar

Studien avgränsas till att ur ett socialarbetarperspektiv ta reda på hur man arbetar med förtroende gentemot unga lagöverträdare och studien baseras på intervjupersonernas personliga erfarenheter och upplevelser. Vidare avgränsas den till att gälla socialarbetare inom Socialtjänsten i Södertälje kommun som är i direktkontakt med unga lagöverträdare i form av en insats eller behandling. Utifrån att det fanns fyra grupper som arbetade med unga lagöverträdare inom Södertälje kommuns socialtjänst landade vi i fyra fokusgruppsintervjuer. Vi bedömde antalet fokusgrupper som ett rimligt underlag för vår studie utifrån studiens syfte.

Då vår studie enbart gäller Södertälje kommuns socialtjänst har vi haft möjlighet att intervjua personer verksamma i samma kontext vilket kopplar till vårt syfte.

1.6 Relevans för socialt arbete

Vår studie baseras på intervjuer med verksamma socionomer inom socialtjänsten som bedriver socialt arbete med unga lagöverträdare. Därtill är det centrala i studien att undersöka tillitens och förtroendets betydelse i arbetet med målgruppen vilket är en avgörande roll för om socialarbetarna ska kunna nå fram med sina insatser. Vi tänker oss att det förefaller tämligen självklart att vår studie har en hög relevans för socialt arbete.

2. Bakgrund

Grosse (2012) pekar i sin doktorsavhandling på att tillit är ett mångfacetterat begrepp som behandlas inom flera vetenskapsgrenar. I de grenar som det finns en empirisk koppling nämns främst sociologi, statsvetenskap, ekonomi och psykologi. Tilliten delas ofta in i olika typer eller dimensioner och den riktas mot olika objekt, så som människor eller institutioner. Ofta pratar man om förtroende till

institutioner och tillit till människor (Grosse, 2012). Vi tänker oss att båda aspekter är intressanta när det kommer till vår studie. Hur ser förtroendet ut för institutioner och således socialtjänsten, och hur ser det ut med tilliten till människor som i sin tur påverkar tilliten till den enskilde socialarbetaren?

Vår förförståelse säger oss att finns en grundläggande misstro gentemot institutioner hos de ungdomar som socialtjänsten möter, vilket vi tänker påverkar förtroendet för den enskilde socialarbetaren. Grosse (2012) menar vidare att tillit förknippas med trygghet och menar att bristen på tillit kan beskrivas som misstänksamhet eller försiktighet. Vårt antagande är att det just är den inställningen socialarbetarna möter hos de unga lagöverträdarna.

Blennberger (2013) menar att skapa förtroende mellan socialarbetare och unga lagöverträdare är avgörande för att arbetet ska lyckas. Det hjälper till att etablera en positiv och stödjande relation som kan uppmuntra till ett förändringsarbete som leder till positiva livsval. Unga lagöverträdare kan ha upplevt trauma, negativa erfarenheter relaterade till auktoritetspersoner samt erfarenheter av att vara exkluderade från det övriga samhället (Giddens & Sutton, 2020). Dessa erfarenheter kan göra det svårt att lita på auktoritetspersoner eller söka hjälp samt leda till utmaningar i det förtroendeskapande arbetet.

Hur ska den enskilde socialarbetaren lyckas skapa förtroende när det finns en grundläggande misstro? Blennberger (2013) menar att ett bemötande kännetecknat av tillit och en inkluderande hållning av erkännande och bejakelse förmedlar en vi-känsla av delaktighet och samhörighet. Røkenes och Hansen (2016) knyter an till detta och menar att en bra relation grundar sig på en samverkansprocess mellan yrkesutövare och klient som skapar tillit, trygghet och en känsla av trovärdighet och anknytning.

2.1 Begreppsdefinitioner

I det här avsnittet redogör vi för studiens olika begrepp och hur vi definierar dem. Begreppen vi redogör för är: *Unga lagöverträdare, behandling inom socialtjänsten* samt *socialarbetare inom socialtjänsten*.

2.1.1 Unga lagöverträdare

Vilka avser vi när vi pratar om unga lagöverträdare? Socialstyrelsen (2015) definierar unga lagöverträdare som personer som inte hunnit fylla 21 år än och som är dömda alternativt misstänkta för brott. När vi i vår studie pratar om unga lagöverträdare väljer vi att lita oss emot Brås fakta om att de flesta unga är brottsaktiva i åldern 15- 20 år (Estrada m.fl., 2022). I vår studie åsyftar vi med andra ord när vi pratar om unga lagöverträdare på ungdomar mellan 12- 20 år som är misstänkta eller dömda för brott.

2.1.2 Behandling inom socialtjänsten

Det finns ett övergripande ansvar hos Socialtjänsten att verka för att förebygga, motverka och förhindra att unga riskerar en ogynnsam utveckling (Socialstyrelsen, 2020). Socialtjänstens ansvar när det kommer till barn och unga som begår brott utgår från Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om vård av unga (LVU). Det framgår av SoL 5:1 att socialtjänsten har ett särskilt ansvar bland annat för att barn och unga inte ska vistas i skadliga miljöer samt att socialtjänsten tillsammans med hemmet ska se till att den unge inte utvecklas ogynnsamt. Om de frivilliga insatserna är uttömda kan lagen om vård av unga (LVU) bli aktuell vilket innebär en tvångsåtgärd eller insatser utan samtycke (Socialstyrelsen, 2020). När barnet inte fyllt 15 år än och begår brott ligger hela ansvaret avseende åtgärder på socialtjänsten. När det kommer till barn i åldern 15 - 20 år delas ansvaret mellan socialtjänst, polis, åklagare, domstol och ibland även kriminalvården (Socialstyrelsen, 2020). Således bygger arbetet kring de ungdomar vi berör i vår studie ofta flera instanser och det krävs ett gediget samarbete kring de unga lagöverträdarna.

Inom socialtjänsten i Södertälje kommun finns det olika insatser som riktar sig till unga lagöverträdare, såväl förebyggande så som brottsämmande. En förebyggande insats som heter ”Tidig kriminalitet” har till uppgift att fånga upp unga i riskzon som riskerar att dras in i kriminalitet för att förhindra att de utvecklar en kriminell livsstil. Här pratar vi om ungdomar som kan vara rätt så unga, det vill säga så unga som ibland elva- tolv år. Vidare finns det en instans som heter ”Stödcentrum” där en del handlar om att arbeta med medling när brott har skett. Det vill säga att brottsutövaren och brottsoffret träffas tillsammans med respektive familj för att försöka få till en försoning och med en ambition att få brottsutövaren att förstå konsekvenserna av sina handlingar. Det kan ses som en brottsförebyggande eller brottsämmande insats i arbetet med unga lagöverträdare. De insatser som riktar sig till unga som befinner sig i kriminalitet i Södertälje är ”Sociala insatsgruppen”, kvalificerade kontaktpersoner med specialkompetens inom kriminalitet samt den andra delen i ”Stödcentrum” som handlar om ungdomstjänst. Ungdomstjänst kan de som är mellan 15 - 17 år dömas till och det innebär att den unge ska arbeta gratis på en arbetsplats för att gengälda sitt brott.

Representanter från alla instanser som nämnts ovan deltar i vår studie.

2.1.3 Socialarbetare inom socialtjänsten

När vi i vår studie pratar om socialarbetare inom socialtjänsten åsyftar vi de socialarbetare som arbetar som utförare av de insatser som riktar sig mot unga lagöverträdare. Det vill säga ”behandlarna” som är i direkt kontakt med unga lagöverträdare för att försöka förebygga kriminalitet eller åstadkomma en förändring ifrån den kriminella banan. I vårt fall rör det sig om lotsar i den sociala insatsgruppen (SIG), insatsen ”Tidig kriminalitet”, kvalificerade kontaktpersoner samt stödcentrum. Sociala insatsgruppen och stödcentrum har ett tätt samarbete med polisen.

3. Tidigare forskning

I kommande avsnitt försöker vi ge en inblick i tidigare forskning som kan ha relevans för vår studie.

Vi har främst intresserat oss för svensk forskning som berör tillit och förtroende mellan människor och till institutioner då den svenska välfärdskontexten skiljer sig avsevärt mot övriga delar i världen. Dock har vi gjort en anglosaxisk utblick för att ge oss en vidare bild och perspektiv på området då det i vissa avseenden finns likheter mellan välfärdssamhällen i Norden och andra industrialiserade länder i väst. Som Giddens och Sutton (2020) redogör för så har den brittiska välfärdsmodellen legat närmare en skandinavisk, socialdemokratisk, modell men till följd av en rad reformer sedan 1970-talet är man idag betydligt närmare ett liberalt välfärdssystem. Enligt Bäck m.fl. (2015) så är den svenska välfärdsstaten i förändring mot en liberal välfärdsstat på så vis att vi har implementerat influenser från det privata näringslivet som lösningar på våra sociala problem. Så som exempelvis New Public Management som har en bakomliggande filosofi som brukar kallas för mål- och resultatstyrds orienterad. Den handlar delvis om att överföra organisationsprinciper och arbetsmetoder från näringslivet till den offentliga sektorn, med ambitionen att effektivisera förvaltningen och öka förvaltningens legitimitet.

Enligt Giddens och Sutton (2020) så hävdar vissa sociologer att det i många industrialiserade länder finns starka kopplingar mellan brottslighet och social exkludering. De menar att man i det moderna samhället kan se en utveckling från inkluderande mål, grundade på medborgerliga rättigheter, mot arrangemang som bygger på att man accepterar och till och med aktivt stödjer utestängningen av vissa medborgare. Brottsligheten kan spegla det faktum att ett växande antal människor inte känner att de värdesätts av – eller känner sig delaktiga i – det samhälle där de lever.

Giddens och Sutton (2020) menar att den vanligaste förklaringen till långvarig ungdomsbrottslighet är att vissa lokalsamhällen är "intoleranta mot arbete" – det vill säga att en växande underklass med upplevelsen av social exkludering, ger upphov till fattiga bostadsområden där det finns människor som använder kriminella metoder för att skaffa sig vad de vill ha. Vidare skriver Giddens och Sutton (2020) att på grund av det stigma som vissa lokalsamhällen var behäftade med så kände sig ungdomarna övergivna av resten av samhället och upplevde att de diskriminerades såväl i skolan som när de sökte jobb.

Utifrån de aspekterna blir förtroende särskilt viktigt i arbetet med unga lagöverträdare eftersom dessa individer kan ha en historia av att ha blivit svikna eller förrådda av samhällets instanser och vuxna i auktoritetspositioner.

Det går att utläsa att ett ökat fokus på förebyggande insatser och program som syftar till att ta itu med de bakomliggande faktorer som bidrar till kriminellt beteende och stödja unga i att göra positiva livsval är aktuellt i dagens samhällssituation (Wigzell, 2021). Vidare skriver Blennberger (2017) att det är angeläget att det sociala arbetet bidrar till en förstärkt medborgaranda hos de enskilda medborgare och grupper som direkt berörs av arbetet.

Vår förhoppning är att vi ska presentera en forskning som berör olika aspekter som kan ha en inverkan på ungdomars tillitsskapande i hopp om att öka förståelsen hos läsaren. Vi kommer här inledningsvis redogöra för tillits- och förtroende- begreppet för att sedan presentera tidigare forskning.

3.1 Tillit - ett komplext begrepp

Nationalencyklopedins definition på begreppet tillit är: ”Övertygelse om (någons) trovärdighet och goda avsikter (i förhållande till personen i fråga). Vidare står det även i synonym till ”i förlitan på” och i motsats till ”misstro” (Nationalencyklopedin, u.å.). Grosse (2012) menar att det är svårt att hitta någon klar benämning på begreppet tillit då forskare inom olika discipliner utgår från olika dimensioner av begreppet. Hon kan dock se gemensamma beröringspunkter och lyfter fram riktning, tid, värderingar och information som viktiga komponenter. Det man kan säga om tillit oavsett form är att den gynnar såväl individen så som samhället (Rothstein & Uslaner, 2005).

Grosse (2007) refererar i en arbetsrapportsserie om nordisk tillitsforskning till filosofen Lagerspetz (1996) som menar att tillit är något osynligt som man tar förgivet och som man inte reflekterar så mycket över. Det krävs en tredje part för att synliggöra omständigheterna. Grosse (2007) menar att brist på tillit är en förutsättning för att synliggöra tillitens existens. Vidare menar Grosse (2007) via Gulbrandsen (2005) och Løgstrup (1956/1992) att typiska synvinklar på tillit rör förväntningar och framtid. Det behöver inrymmas ett visst mått av dunkel för att tillit ska fylla sin funktion (Grosse, 2007). Stevrin (1998) menar att tillitens väsen är sprungen ur vad vi bär med oss från vårt förflutna (Grosse, 2007). Vidare menar Grosse (2007) att tillit inte bara existerar som ett fenomen utan att tillit riktar sig mot något. Hon skiljer på å ena sidan personlig och mellanmänsklig tillit kontra organisationstillit.

Vår förhoppning är att tillit som begrepp blivit tydligare för läsaren. Vi kommer här nedan att presentera och förklara tre olika tillitsformer som vi kommer att beröra vidare i vår studie.

3.1.1 Generell tillit

Trägårdh (2013) beskriver den generella tilliten som den syn man har på människan i största allmänhet. Det finns olika sätt att mäta generell tillit där vi använt oss av sociologen Morris Rosenbergs mätningssätt. I det tillvägagångssättet inryms två frågor som en grund för att kunna mäta den generella tilliten: ”Kan man i allmänhet lita på de flesta människor?” eller ”Kan man inte vara tillräckligt försiktig när man umgås med andra?” Här mäter man andelen som svarar ja respektive nej på frågan för att få fram hur stor tilliten är gentemot människor som man inte känner (Trägårdh (2013). Det handlar om att lita på främlingar utan belägg för deras pålitlighet. De faktorer som påverkar den generella tilliten är enligt Trägårdh (2013) erfarenheter ifrån barndomen men även förändringar i människors sociala miljö i vuxenlivet.

Trägårdh (2013) menar vidare att den generella tilliten till del påverkas av ens omgivning men att tillitsformen i grunden är stabil och djupt rotad i människan. Holmberg och Rothstein (2016) använder

sig i stället av begreppet mellanmänsklig tillit, vilket vi tolkar som ett motsvarande begrepp till generell tillit. Rothstein och Uslaner (2005) menar att den mellanmänskliga tilliten kan ses som någon slags moralisk norm i samhället. Vi har valt att använda oss av begreppet generell tillit eftersom den också inrymmer tillit till samhällsinstitutioner, sedan ger det oss en tydligare distinktion gentemot de andra tillitsdefinitionerna.

3.1.2 Partikulär tillit

Rothstein och Uslaner (2005) förklarar den partikulära tilliten som tilliten inom den ”egna gruppen” och berör i deras begreppsdefinition av partikulär tillit det som Trägårdh (2013) beskriver som lokalsamhällestillit och kallar det för ”grannskapstillit”. Vi har valt att använda oss av Trägårdhs (2013) definition då vi anser den tydliggör de olika begreppen och därmed ger läsaren en bättre förståelse.

Trägårdh (2013) menar att den partikulära tilliten avser relationen till personer som man känner, det vill säga familjen, släktingar, vänner och bekanta. Den partikulära tilliten beror på vilka positiva respektive negativa erfarenheter personen har av mötet med andra individer.

Trägårdh (2013) menar att den partikulära tillitsformen är den som är minst känslig och mest oberoende av faktorer i omgivningen på så vis att den är djupt rotad i en människa och därav inte påverkas av yttre omständigheter. Här menar Trägårdh (2013) att den partikulära tilliten inte påverkas nämnvärt av förändringar i individens miljö.

3.1.3 Lokalsamhällestillit

Lokalsamhällestillit är en tillitsform som enligt Trägårdh (2013) definieras som tilliten gentemot personer som bor i ens närmsta närområde så som grannar och de som bor i den egna stadsdelen eller kommunen. Tillitsformen är enligt Trägårdh (2013) rumsligt avgränsad och således också den mest ömtåliga tillitsformen då den riskerar att påverkas som mest av faktorer från omgivningen inom det avgränsade rummet. Med det menar Trägårdh (2013) att huruvida jag kan lita på de i mitt närområde är föränderlig och att tilliten bygger på och formas utifrån ens erfarenheter gentemot ens grannar.

3.2 Förtroende

I det sociala arbetet kan förtroende definieras som en tro på en annan persons tillförlitlighet, ärlighet och kompetens och det är en väsentlig del av att bygga starka och produktiva relationer mellan socialarbetare och deras klienter (Røkenes och Hanssen 2016).

Begreppet förtroende har precis som tillits- begreppet olika typer av förklaringar beroende på sammanhang och vem du frågar. Förklaringen som känns mest relevant för vår studie är hur den tyske sociologen Niklas Luhman (2017) definierar begreppet. Han menar att det är viktigt att skilja på begreppet tillit och förtroende inom forskningen. Till skillnad från tillit handlar förtroende om att det

finns ett eget val, man väljer att lita på någon eller inte. Förtroende ses av Luhman (2017) som en grundförutsättning för samarbete.

3.3 Kunskapsöversikt

Forskningen pekar på en hög korrelation mellan tillit och en grundläggande social och ekonomisk trygghet. Trägårdh (2009) menar att en hög tillit genererar social trygghet, ekonomisk tillväxt, rättssäkerhet och en stark demokrati. Dock behöver det finnas en balans hos individen avseendes dennes tillit till andra människor eller institutioner för att inte riskera att personen upplevs som godtrogen och således riskerar att bli sårbar (Trägårdh, 2009).

Nedan följer flera intressanta studier som har relevans för vår studie:

Hortensia Gómez m.fl. (2018) skriver i sin studie, gjord i Mexiko, om den organiserade brottslighetens makt när det gäller att kontrollera samhällen och utbildningsinstitutioner och det är något som studien menar kan begränsa socialarbetarnas förmåga att bedriva förebyggande verksamhet.

Kamratinflytande, bristande föräldransvar och främjande av livsstilar i samband med missbruk är några faktorer som ökar individers sårbarhet för droganvändning och för att ansluta sig till organiserad brottslighet. Behandlingsprogram och strategier för droganvändare som är inblandade i organiserad brottslighet är avgörande för social behandling.

Socialarbetare som arbetar i sammanhang med våld och organiserad brottslighet står inför olika risker, inklusive hot och våld från kriminella grupper, som påverkar deras mentala hälsa och kan orsaka stress, ångest, depression eller aggression. Vidare kan den känsla av otrygghet som socialarbetare upplever påverka deras psykiska hälsa och försämra kvaliteten på de insatser de tillhandahåller. Studien drar slutsatsen att förebyggande av missbruk kräver att samhällen och utbildningsinstitutioner återställs av statliga institutioner och att behandlingsinsatser kräver bättre säkerhetsförhållanden för unga och socialarbetare. Där det är viktigt med strategier och offentliga riktlinjer för att säkerställa säkerheten för socialarbetare och samhället.

I en studie gjord i Sverige, av Wollebæk m.fl. (2012), analyserades tre former av social tillit: partikulär, lokal och generell samhällstillit. Studien fann att negativa personliga upplevelser urholkar partikulär och generell samhällelig tillit och att tillit till samhällets institutioner bygger dessa två former av tillit.

Inkomstjämlighet och invandrarrelaterad mångfald är starkt och negativt relaterade till samhällets förtroende medan tillitsfulla värderingar som ingjutits i mellanmännsliga relationer och samhällsinstitutioner är de mest centrala och avgörande för en generell samhällstillit.

Studien fann också att generell tillit är en förutsättning för att kunna samarbeta med främlingar där samarbete kräver ett förtroende som också är rumsligt begränsat

för människorna i ens omgivning. Studien tyder på att när samarbete är personligt begränsat så bygger det främst på ett personligt rumsligt begränsat förtroende.

I en vetenskaplig rapport *Tilliten till det svenska samhällskontraktet* som Rebecka Andersen och Lars Trägårdh (2022) har författat framgår det att Sveriges tillitsproblem är främst en lokal angelägenhet men att det finns risker att det kan komma att inverka i ett större perspektiv om man inte kommer underfund med problemen. Det som rapporten kommer fram till behövs för att stärka det som de kallar för *lokalsamhälletilliten* genom att välfärdsorganisationer är mer present, närmre människorna. Andersen och Trägårdh (2022) menar att svenskar kopplar samman tillit med trygghet i stor grad och att närvaron av polismyndigheten kan vara exempel på en främjande trygghetsfaktor. Rapporten vill visa på att den fysiska närvaron av olika samhällsinstitutioner spelar roll för människors upplevda trygghet och därmed ökade tillit. Det framkommer att många institutioner blir mer centraliserade och digitaliserade vilket gör att avståndet mellan institutioner och människor ökar. Rapporten har använt sig av *Tillitsbarometern* för att undersöka människors syn på tillit i 49 kommuner.

Vi vill vidare lyfta fram boken *Social tillit i höglitarlandet Sverige* av Bo Rothstein och Sören Holmberg (2022). Boken bygger på en 25-årig mätserie av den sociala tilliten i Sverige som Rothstein och SOM-institutet genomfört. Det centrala i boken är hur den sociala tilliten ska förstås utifrån ett tidsperspektiv och sin kontext. Rothstein och Holmberg (2022) kommer fram till hur central tillitens betydelse är avseende det mellanmännsliga samarbetet och således ett välfungerande samhälle. En hög social tillit, även kallat socialt kapital, gynnar samarbetet människor emellan. Författarna har på olika sätt undersökt det sociala kapitalets härkomst och menar på att de politiska institutionerna spelar en avgörande roll i frågan. Det som vidare fram går är att den mellanmännsliga tilliten i Sverige i jämförelse med andra länder ännu är hög men att trenden är att den avtar. Rothstein och Holmberg (2022) menar att tilliten sjunker särskilt i välfärdsstatligt utsatta grupper. Vidare har Rothstein och Holmberg (2022) undersökt huruvida etnisk mångfald påverkar den sociala tilliten. Här har man inte kunnat konstatera några starka statistiska band. Ytterligare ett tecken på att tilliten är hotad menar Rothstein och Holmberg (2022) är tydligt genom att en tredjedel av Sveriges befolkning röstar på Sverigedemokraterna. Att det mellanmännsliga förtroendet håller på att sjunka i ett land som Sverige där det har varit en central komponent i att hålla ihop samhället är enligt Rothstein och Holmberg (2022) bekymmersamt då det riskerar att slita isär gemenskapen. För att bygga ett bra samhälle har den mellanmännsliga tilliten en avgörande betydelse för socialt förtroende. Den ideala normen i samhället är att ha höga nivåer av social tillit med minimala skillnader mellan sociala, ekonomiska och politiska grupper.

I en artikel "All for All: Equality, Corruption, and Social Trust" lyfter Rothstein och Uslaner (2005) förhållandet mellan bristen på social jämlikhet och tillit. Författarna menar att hög ojämlikhet och låg tillit har ett samband. Att känna tillit har att göra med huruvida denne ser på framtiden. Någon som antar en optimistisk framtidssyn hyser större tillit än den som gör det motsatta. Inställningen har en korrelation till om personen lever i ett jämlikt kontra ojämlikt samhälle (Rothstein & Uslaner, 2005). Vidare skriver författarna att personer som lever under svårare levnadsförhållanden där det

finns sämre förutsättningar, har svårare att anta en optimistisk framtidssyn. Däremot tenderar personer som antar en mer positiv framtidssyn att lita mer på främlingar. Rothstein och Uslaner (2005) pekar på två dimensioner av jämlikhet. Dels den ekonomiska dimensionen, som pekar på resursfördelningen i ett samhälle, och den andra som rör individens möjligheter i samhället. Författarna menar att möjligheten till utbildning är en central komponent för att en person ska kunna känna framtidstro och att den kan ge mindre gynnade grupper möjligheten att kunna ta sig uppåt i samhället. Det faktum att Sverige innehar många universella institutioner, det vill säga institutioner som tillhandhåller insatser som erbjuds alla oavsett samhällsskikt, gynnar den allmänna sociala tilliten menar Rothstein och Uslaner (2005). När insatserna är mer riktade och behovsprövade påverkas tilliten på ett negativt sätt hos de personer som tvingas ta del av dessa. Att den generella tilliten i Sverige är så hög beror enligt författarna på en låg grad av korruption hos de välfärdsstatliga organisationerna i kombination med en hög jämlikhet och en låg mångfald historiskt sätt. Vetskapen om att bli behandlad lika och rättvis när du söker hjälp av sociala institutioner bidrar till en ökad generell tillit hos individen (Rothstein & Uslaner, 2005).

Avslutningsvis skulle vi vilja lyfta ett pågående forskningsprojekt av Elisabeth Mangrio som vi finner intressant för vårt vidkommande. Hon har intresserat sig för effekten av förtroende till socialtjänsten i samband med projektet ”Växa tryggt”. Projektet ”Växa tryggt” är ett utökat hembesöksprogram som ersätter det traditionella barnhälsovårdsprogrammet. Programmet riktar sig till förstföderskor i region Skåne med utökade hembesök av barnmorskor, BHV-sköterskor och föräldrastödjare. Istället för två hembesök erbjuds det inom programmet sex hembesök. Syftet med projektet är att förbättra villkoren för barns hälsa och att alla barn ska beredas en likartad start i livet där utsatta områden står i fokus (Malmö Universitet, u.å.). I en studie som gjorts vid Malmö Universitet kunde man se att föräldrar kände att de olika professionerna kompletterade varandra bra och att det var uppskattat att få information av professionerna vid ett och samma tillfälle. Att få hjälp i sitt egna hem där de känner sig trygga och avslappnade bidrog till en positiv upplevelse. Föräldrarna såg att barnets behov såväl som deras behov som nyblivna föräldrar tillgodosågs (Sjögren Forss m.fl., 2022). Hälso- och sjukvårdsnämnden i Skåne antog ett beslut att från och med 2023 utöka Växa tryggt med ett tilläggsuppdrag som även inkluderar socialtjänst. Tilläggsuppdraget är tänkt att främst rikta sig mot Barnvårdscentraler som tar emot barn med utsatta uppväxtvillkor (Skånes kommuner, 2022). Syftet är att familjer som löper större risk att senare komma i kontakt med socialtjänsten ska få en positiv ingång tidigt med myndigheten för att möjliggöra en större tillit.

3.4 Sammanfattande analys av tidigare forskning

Grosse (2012) skriver i sin doktorsavhandling att den tidigare forskningen på området tillit är omfattande, mångfacetterat och att den sträcker sig över flera discipliner. Vi kunde se att den svenska tillitsforskningen i mångt och mycket hade sin utgångspunkt i internationella forskare så som till exempel Robert Putnam och Niklas Luhman. Tillsammans med att det svenska välfärdssamhället

särskiljer sig från andra länder gör att vi valde att använda oss av övervägande svensk forskning då vi bedömde att det skulle ge oss en heltäckande förståelse för gebitet.

Forskningen visar att tillitens betydelse är enorm för att människor ska kunna samverka på olika sätt. Det som framträder är att tilliten har en påverkan på såväl individen så som samhället i stort och att bristen på tillit mellan människor har en påverkan på det större samhället och tilliten till institutioner. Trägårdh (2009) statuerar detta på ett bra sätt genom att han menar att hög tillit leder till ekonomisk tillväxt, rättssäkerhet, social trygghet och en stark demokrati. Rothstein och Holmberg (2022) styrker tesen och menar att samhället mår som bäst om det finns minimala ekonomiska, sociala och politiska skillnader människor emellan. Det vill säga ojämlikhet påverkar tilliten på olika sätt. Vidare framgår det av forskningen att det är av betydelse hur nära välfärdsorganisationerna står människorna rent geografiskt där Andersen och Trägårdh (2022) menar att närheten till olika välfärdsorganisationer även är förknippad med trygghet. Rothstein och Holmberg (2022) pekar på att tilliten har en negativ trend i välfärdsstatligt utsatta grupper. Vårt antagande är att många unga lagöverträdare är uppvuxna i områden som är socioekonomiskt svaga och där ojämlikhet råder kombinerad med att välfärdsorganisationerna är centraliserade och inte lokalt förankrade. Detta kan således vara tänkbara faktorer som påverkar tillitens existens hos de unga lagöverträdarna. Vidare menar Rothstein och Uslaner (2005) i sin studie att de som växer upp under svåra levnadsförhållanden har svårare att anta en positiv framtidssyn. Uteblivna möjligheter till framgångsrika vägar fram i livet påverkar tilliten. Hortensia Gómez m.fl. (2018) pekar i sin studie på olika tänkbara faktorer som kan leda in unga i destruktiva miljöer och att kriminella verksamheter kan hota det förebyggande arbetet hos socialarbetarna. Dessa faktorer inverkar i högsta grad tilliten och möjligheter till förtroendeskapande hos de ungdomar som socialarbetarna i vår studie möter.

När det kommer till etnisk mångfald och dess påverkan på tilliten så menar Rothstein och Holmberg (2022) att de inte kan se ett samband medan Wollebæk m.fl. (2012) menar att det finns en direkt negativ påverkan på tilliten. Således kan vi inte säga något om hur tilliten påverkas utifrån etnisk mångfald.

Vi kan alltså se att det finns en rad faktorer som inverkar på de ungdomar socialtjänsten möter där tilliten har satts på prov och där det finns utmaningar att bygga upp förtroendet igen. Forskningen visar att Sverige fortfarande ligger högt i statistiken jämfört med övriga länder när det kommer till tilliten på olika sätt men att den är på väg att sjunka vilket visar sig lokalt enligt Andersen och Trägårdh (2022).

4. Teoretiska perspektiv

Då forskningsläget visar att tillit är en avgörande faktor för ett samhälles vitalitet och funktion, vill vi lyfta teoretiska perspektiv som kan belysa det förtroendeskapande arbetets olika nyanser och för att få en bättre förståelse för det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare.

I vårt uppsatsarbete vi kommer att utgå ifrån både ett strukturellt- och ett individuellt teoretiskt perspektiv. Det strukturella teoretiska perspektivet utgörs av systemteori då vår utgångspunkt är att det skapar det förtroendeskapande arbetets övergripande och strukturella förutsättningar. Vi har närmre valt att analysera vår empiri genom Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori (Meuwisse & Swärd, 2013). Vidare tänker vi att det individuellt teoretiska perspektivet utgås från anknytningsteori för att analysera det förtroendeskapande arbetet på individbasis.

4.1 Systemteori

Ett teoretiskt perspektiv som understryker vikten av tillit i socialt arbete är systemteori. Enligt teorin formas individer av olika system och miljöer de interagerar med. Moody Källberg m.fl. (2018) menar att systemteori förklarar hur olika delar ömsesidigt påverkar varandra inom ett system där mänskligt handlande och problem ses som något som uppstår i relationer människor emellan. Därav tänker vi att ekologisk systemteori är aktuell utifrån att relationer byggs på förtroende. Vidare är tillit och förtroende en kritisk komponent i utvecklingen av dessa system och relationer eftersom det möjliggör kommunikation, samarbete och ömsesidig tillit.

Røkenes och Hansen (2016) beskriver systemteori som en teori som definierar de dynamiska sambanden som finns mellan olika komponenter i ett komplext system. Vilket socialt system som helst är sammansatt av ömsesidigt beroende element som interagerar med varandra och förändringar i ett element i systemet kan påverka hela systemet.

Systemteori försöker förklara komplexa fenomen genom att undersöka ömsesidiga samband och interaktioner mellan olika delar av ett system och fokus ligger på hur delarna samverkar och skapar beteenden som inte går att förutsäga genom att analysera delarna (Røkenes & Hansen, 2016). Om vi tänker oss att systemteorin ger ett ramverk för att förstå komplexa fenomen och genom att undersöka interaktionerna mellan delarna av ett system kan systemteori hjälpa oss att identifiera grundorsakerna till problem och utveckla strategier för att lösa dem.

Då vi i vår studie utgår ifrån att unga lagöverträdare inte är isolerade individer utan snarare är en del av ett större system som inkluderar deras familjer, kamratgrupper, skolor och samhällen, tänker vi oss att systemteorin kan ge oss en användbar lins för att förstå den mångfacetterade karaktären hos de sociala och miljömässiga faktorer som bidrar till kriminella beteenden. Till exempel kan en ung lagöverträdare ha en ansträngd relation till sin familj vilket kan bidra till känslor av isolering och misstro. På samma sätt kan negativa kamratinflytanden och brist på positiva förebilder i samhället generera sådana beteenden.

4.1.1 Utvecklingsekologisk systemteori

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori (Meuwisse & Swärd, 2013) handlar om att det finns en koppling mellan individens medfödda egenskaper och den sociala miljö denne verkar i. Det kan hjälpa oss att förstå de samverkande faktorer som påverkar individerna i ett samhälle. Mer

ingående beskriver Meuwisse och Swärd (2013) att Bronfenbrenners modell består av olika nivåer så som mikro-, meso-, exo- och makro. På *mikronivån* sker samspelet mellan individen och dennes närmsta närmiljö så om till exempel familjen och skolan. På *mesonivån* sker samspelet mellan olika system i individens närmiljö så som exempelvis samspelet mellan föräldrar och skola. På *exonivån* verkar system som ligger utanför individens omedelbara närhet där till exempel skolans organisation, föräldrarnas arbetsplats, kommunala resurser och lokal politik verkar och inverkar på individen. Slutligen återfinns *makronivån* som handlar om värderingar och normer på en mer nationell nivå och hur dessa påverkar individen.

4.2 Anknytningsteori

Ett annat teoretiskt perspektiv som betonar tillit är anknytningsteorin. Anknytningsteori är enligt Hwang och Frisé (2012) en psykologisk ram som försöker förstå bandet mellan individer, särskilt spädbarn, och deras primära omsorgspersoner.

Enligt Hwang och Frisé (2012) beskriver anknytningsteorin fyra primära anknytningsstilar: trygg, undvikande, ambivalent och desorganiserad. Trygga spädbarn känner sig bekväma med att utforska sin miljö och interagera med främlingar i vetskap om att deras omsorgsperson kommer att finnas där för att ge tröst och stöd när det behövs. Undvikande spädbarn är mindre benägna att söka tröst från sin omsorgsperson och kan verka likgiltiga inför deras närvaro. Ambivalenta spädbarn är inkonsekventa i sina svar på sin omsorgspersons närvaro och kan uppvisa ett klängigt beteende. Desorganiserade spädbarn uppvisar en blandning av undvikande och ambivalenta beteenden och kan visa desorientering och förvirring i närvaro av sin omsorgsperson.

Hwang och Frisé (2012) skriver att perioden från födseln till 18 månaders ålder handlar om tillit och misstro och de menar att barn under den perioden lär sig att antingen lita eller misstro andras förmåga och vilja att tillgodose deras grundläggande behov av värme, mat, skydd, närhet och kontakt. Vidare refererar Hwang och Frisé (2012) till Erik H. Eriksons, som enligt dem är en pionjär inom forskningsområdet socio-emotionell utveckling som relaterar till anknytningsteorin. Teorin beskriver att det är viktigt att förstå att identitetsutveckling börjar redan i tidig barndom genom att barnet tar till sig en bild av sig själv baserat på vad föräldrar och andra viktiga personer förmedlar. När barnet blir äldre utvecklas identiteten genom att det identifierar sig med andra och experimenterar med olika roller och självbilder. Tonåren är en tid när dessa bilder och roller börjar integreras och ungdomen börjar välja bort de som inte passar med deras självbild. Det kan vara en utmanande process att släppa barndomens bilder och hitta en självständig identitet men det är nödvändigt för att utvecklas till en självständig vuxen.

En positiv lösning på ”ungdomskrisen” kan uppnås genom att ungdomar samspelar med andra, både med jämnåriga och vuxna. Andra personer fungerar som speglar och hjälper tonåringarna att utveckla en stabil självbild. Att hitta sociala roller och grupper som passar ens biologiska och psykologiska förutsättningar är avgörande för optimal identitetsutveckling.

Hwang och Frisé (2012) pekar vidare på att kulturer skiljer sig åt i hur många identitetsalternativ som erbjuds tonåringarna. Ju fler alternativ och sociala arenor som finns, desto mer turbulent kan tonårstiden vara. Det är viktigt att stödja tonåringar i deras identitetsutveckling och hjälpa dem att hitta en självbild som passar dem bäst oavsett kulturella och sociala begränsningar. En stabil identitet är en viktig faktor för att hantera utmaningar i livet och för att uppnå framgång och välbefinnande.

Anknytningsteorin ger oss en värdefull ram för att förstå betydelsen av hur tidiga relationer formar en individs känslomässiga och sociala utveckling. Teorin ger oss en förståelse för hur tidiga relationer med en människas omsorgspersoner formar individers förmåga att bilda och behålla tillit i framtida relationer. Vi finner det således relevant och intressant att utgå och analysera vår empiri genom anknytningsteorin. Då vi kan anta att de unga lagöverträdarna som socialarbetarna i vår studie möter, kan ha upplevt trauma eller destruktiva relationer, kan det vara en utmaning att bygga förtroendefulla relationer.

Sammanfattningsvis tänker vi att ovannämnda teorier är aktuella att använda i denna uppsats då socialarbetare i arbetet med unga lagöverträdare verkar i en strukturell- och individualiserad kontext.

Vidare visar dessa teoretiska utgångspunkter, utifrån vår studies syfte, på olika relevanta perspektiv på det förtroendeskapande arbetet gentemot unga lagöverträdare som en kritisk komponent för att främja positiv förändring och välbefinnande bland unga lagöverträdare.

5. Metod

I kommande del avser vi redovisa metodiken som har använts i studien. Avsikten med metodredovisningen är att öppet och tydligt beskriva hur vi har arbetat i vår studie. Vi inleder med att redogöra för studiens metod och dess forskningsansats för att sedan redogöra för vårt urval och våra fokusgruppsintervjuer. Slutligen försöker vi ge en bild av hur studien genomförts där vi lyfter upp vår förförståelse, bearbetning, tolkning och analys av vår empiri. Vi redovisar även studiens kvalitet och redogör för våra forskningsetiska förhållningssätt och våra ställningstaganden.

5.1 Metod och forskningsansats

Vi har valt att i vår studie använda oss av en kvalitativ metod för att få en djupare inblick och en närmare förståelse av hur behandlande socialarbetares arbetar med förtroende i arbetet med unga lagöverträdare. För att se världen utifrån intervjupersonernas perspektiv har vi valt en kvalitativ forskningsdesign med semistrukturerade fokusgruppsintervjuer som den primära metoden för datainsamling. Semistrukturerade intervjuer är, enligt Bryman (2018), en effektiv metod för att utforska deltagarnas uppfattningar och erfarenheter vilket möjliggör en mer djupgående utforskning av ämnet som undersöks.

Bryman (2018) skriver vidare att det är en vanlig metod inom kvalitativ forskning och att den fokuserar på ord och upplevelser i stället för kvantitativa mätningar. Vidare eftersträvar vi att ge en

berikande och samtidigt komplex redogörelse något som Bryman (2018) menar att den kvalitativa ansatsen bidrar till.

Genom att undersöka människors upplevelser av ett fenomen betonar studien antagandet att människor är aktiva i konstruktionen av verkligheten och att deras uppfattningar är viktiga att förstå (Bryman, 2018).

Genom att vi söker förståelse för hur behandlande socialarbetare arbetar med förtroende i arbetet med unga lagöverträdare genom samtal med socialarbetare om deras upplevelser och erfarenheter utgår vi ifrån det som Røkenes och Hansen (2016) beskriver som den hermeneutiska traditionen. Det handlar om samtal om upplevelser där syftet är att tolka upplevelser och erfarenheter och skapa mening i det sammansatta eller obegripliga vilket ger studien en hermeneutisk ansats. Vidare kan vi se att socialarbeters upplevelser och erfarenheter och deras meningssamband, förståelse av sig själva, andra och att deras värld skapas i interaktionen med unga lagöverträdare. Utifrån hur Røkenes och Hansen (2016) beskriver socialkonstruktionism, som innebär att sanningen blir något som den enskilde socialarbetaren skapar i samverkan med andra, kan vi se att vi har ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Vidare beskriver Røkenes och Hansen (2016) fenomenologi som är vetenskapen om den mänskliga upplevelsen och erfarenheten där man strävar efter att förstå upplevelser. Vi anser således att vi även använt en fenomenologisk inriktning då vi i vårt sökande efter förståelse är tolkande gentemot den empiri som vi får in för att därigenom skapa oss en förståelse för hur behandlande socialarbeters arbetar med förtroende i arbetet med unga lagöverträdare samt att vi förhåller oss till eventuella förutfattade meningar vi har.

Vi valde bort att göra en kvantitativ studie då en sådan metod inte skulle gynna vårt mål med undersökningen som är att samla in empiri som rör hur de behandlande socialarbetarna själva återger sina erfarenheter och upplevelser.

Studien kombinerar deduktion och induktion, vilket innebär att den gestaltar en abduktiv process. Genom att undersöka hur behandlande socialarbeters arbetar med förtroende i arbetet med unga lagöverträdare söker studien ny kunskap och har en explorativ ansats.

För att besvara vår centrala forskningsfråga kommer denna studie att eftersträva följande mål:

- Att undersöka litteraturen om tillit och dess betydelse i socialt arbete med unga.
- Att undersöka de strategier och tillvägagångssätt som används av socialarbetare för att skapa förtroende med unga lagöverträdare.
- Att utforska sambandet mellan förtroendeskapande och behandling av unga lagöverträdare.
- Att utifrån intervjupersonernas erfarenheter och upplevelser hitta teman som beskriver dessa.

5.2 Metodval

5.2.1 Urval

I vår studie har intervjupersonerna sin utgångspunkt i relevansen för syftet och frågeställningen i vår studie. Vårt urval är således ett målstyrt urval och kriterierna för vårt urval var att socialarbetarna skulle vara behandlande eller insatsinriktade mot målgruppen unga lagöverträdare. Därigenom har vi valt att intervjua personer som har en direkt anknytning till studiens syfte och dess frågeställningar vilket i den här studien är verksamma behandlande socialarbetare inom socialtjänsten.

Anledningen till att Södertäljes socialtjänst använts som underlag för vår studie är den senaste tidens mediala och politiska uppmärksamhet kring staden avseende unga lagöverträdare. Därtill har vårt urval riktats mot Södertälje kommuns socialtjänst utifrån vår kunskap om att det återfinns ett utbrett antal unga lagöverträdare i Södertälje och att behandlande socialarbetare i Södertälje kommuns socialtjänst därav kommer i kontakt med målgruppen i högre utsträckning än behandlande socialarbetare i andra kommuner.

Hur gick vi då till väga vår process att hitta lämpliga intervjupersoner? Vi kontaktade resultatenhetschefen för Barn och unga i Södertälje och mejlade ut en förfrågan tillsammans med informationsbrevet som bifogas i studien. Där önskade vi att intervjua personer kopplade till Myndighet ungdom som arbetar i direktkontakt med unga lagöverträdare. Urvalsprocessen kan således betecknas som riktad. Vi fick som svar att vi kunde intervjua elva socialarbetare i form av önskade fokusgruppsintervjuer. När intervjuerna väl ägde rum fick vi ett bortfall vilket resulterade i tio intervjupersoner fördelade på fyra fokusgruppsintervjuer. Vidare mejlade vi informationsbrevet (bilaga 1) till resultatsenhetschefen på myndighet ungdom. Hen vidarebefordrade vår fråga om att intervjua till behandlande socialarbetare inom Södertälje kommun. Därefter skickade vi samtyckesbrev (bilaga 2) och informationsbrevet (bilaga 1) till de kontaktuppgifter som vi fått av resultatenhetschefen inom myndighet ungdom i Södertälje kommun. Det sista steget i urvalsprocessen var slumpmässigt då vi fick kontaktuppgifterna av resultatenhetschefen inom myndighet ungdom i Södertälje kommun. Av 13 behandlande socialarbetare som kontaktades var det tio (10) som anmälde intresse av att delta i vår studie. Dessa tio var uppdelade i fyra grupper utifrån vilken enhet de tillhörde och utifrån vilken yrkesroll de hade. Grupp ett bestod av fyra (4) personer, grupp två av två (2) personer, grupp tre av två (2) personer och grupp fyra av två (2) personer.

5.2.2 Semistrukturerade fokusgruppsintervjuer

Vi genomförde i vår studie fyra semistrukturerade fokusgruppsintervjuer med behandlande socialarbetare inom Södertälje kommuns socialtjänst. Valet att begränsa oss till fyra fokusgruppsintervjuer gjorde vi utifrån att Bryman (2018) skriver att det tar lång tid att transkribera materialet från fokusgruppsintervjuer. Utifrån hållbarhetsskäl samt att vi ansåg att vi skulle få fram tillräckligt med data för att uppnå en mättnad i vår studie, nöjde vi oss med begränsningen.

Valet av intervjuformen fokusgruppsteknik gör det enligt Bryman (2018) möjligt för forskaren att skapa en förståelse av varför människor tycker som de gör. I en vanlig intervju får intervjupersonen ofta frågor om vilka orsaker som finns till grund för en viss åsikt vilket är annorlunda i en fokusgruppsintervju enligt Bryman (2018). Där finns det en möjlighet för deltagarna att utforska varandras skäl till en viss åsikt, något som vi fann givande och intressant.

Vidare använde oss av en intervjuguide med teman som utformades utifrån vårt syfte och våra forskningsfrågor vilket enligt Bryman (2018) beskriver en flexibel intervjustruktur. Det möjliggjorde att ha ett fokus på att vara närvarande i det som uttrycktes under fokusgruppsintervjuerna, för att sedan ta fram det som vi tyckte var intressant utifrån intervjupersonernas svar och samtal. Vi kunde därigenom ställa spontana frågor kring det som fångade vårt intresse och skapa oss en djupare förståelse av ämnet.

5.3 Genomförande

5.3.1 Samtyckesblankett och informationsbrev

Det första steget i genomförandet av fokusgruppsintervjuerna handlade om att vi mejlade ut vårt informationsbrev (Bilaga 1) till de potentiella intervjupersonerna som vi fått via resultatenhetschefen på myndighet ungdom i Södertälje kommun. Efter att intervjupersonerna läst informationsbrevet, där vi redogjort för vad det innebär att delta i studien innehållande information om studiens syfte, behandling av personuppgifter, våra kontaktuppgifter samt en begäran om att bekräfta sitt deltagande i studien, mailade vi även ut en samtyckesblankett (Bilaga 2) där vi tydliggjorde att deltagandet i studien bygger på frivillighet.

Slutligen bokade vi in tider för fokusgruppsintervjuerna i samband med att de bekräftat sitt deltagande.

5.3.2 Intervjuguide

Utifrån att vi använde oss av en semistrukturerad fokusgruppsintervju hade vi en lista över förhållandevis specifika teman som skulle beröras. Bryman (2018) menar att det är viktigt att intervjupersonerna har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sett. Utformningen av frågorna i fokusgruppsintervjun ska då möjliggöra för forskaren att få information om intervjupersonerna upplevelse och hur de tolkar deras tillvaro. Det är också viktigt att ha utrymme för flexibilitet under intervjun. Bryman (2018) menar att syftet med studien tydliggörs genom en tematiserad intervjuguide och vi kom fram till våra teman och intervjufrågor utifrån att vi utgick ifrån studiens syfte och frågeställningar. Vår fullständiga intervjuguide kan hittas i bilaga 4.

5.3.3 Genomförande av fokusgruppsintervjuer

Vi genomförde våra fyra fokusgruppintervjuer på de platser som respektive grupp var placerad på. Det innefattade polisstationen och på socialkontoret i Södertälje. Skälet till val av plats var av hänsyn till

att underlätta för intervjupersonerna tidsmässigt samt att vi gavs en möjlighet till en inblick i deras arbetsplats. Tiden för varje intervju uppgick till mellan 45 och 60 minuter. Inför den första fokusgruppsintervjun bestämde vi oss för att precisera två olika roller med olika uppgifter. En av oss skulle vara ansvarig för intervjuens helhet i form av att hålla koll på tiden samt att vi täckte alla teman och frågeställningar utifrån vår intervjuguide medan den andre skulle vara mer närvarande, anteckna intressanta teman och komma med aktuella följdfrågor.

Inför intervjun ordnade vi med fika för att sedan be intervjupersonerna skriva på samtyckesblanketten (Bilaga 2). Därefter presenterade vi oss för att sedan ge information om studiens syfte och övergripande teman.

Vi tydliggjorde syftet med intervjuerna, vilket är att undersöka deras tankar och erfarenheter kring studiens tema för att ge oss empiriunderlag i arbetet med vår forskningsfråga. Vidare uttryckte vi vår tacksamhet över att få intervju så kunniga och erfarna människor. Vi tydliggjorde varför vi valt formen fokusgruppsintervjuer genom att delge att vi hoppas på att den gemensamma diskussionen skulle ge oss ett bredare perspektiv och där de olika svaren under intervjun kunde befrukta varandra. Vår förhoppning var att därigenom få ett mer givande empiriunderlag. Efter avslutad intervju frågade vi intervjupersonerna om deras upplevelse av intervjun samt om det fanns synpunkter på det som sagts. När vi lämnat intervjuplatsen gick vi igenom våra intryck av intervjun och reflekterade gemensamt över det som sagts för att hitta teman och om vi behövde förändra något inför nästa fokusgruppsintervju.

5.4 Bearbetning, tolkning och analys

5.4.1 Transkribering

Vi spelade in fokusgruppsintervjuerna med mobiltelefonens filmkamerafunktion. När vi avslutat fokusgruppsintervjun fanns inspelningen sparad på mobiltelefonen och därmed var även intervjupersonernas integritet och sekretess skyddad. Därefter transkriberade vi materialet genom att titta och lyssna på videofilmen via mobiltelefonens högtalare. Vi delade upp arbetet genom att transkribera två fokusgruppsintervjuer var. Under transkriberingen skrev vi ordagrant ner vad intervjupersonernas sa i ett Microsoft Word-dokument. Noggrannheten gav oss i likhet med det Bryman (2018) redogör för, möjlighet att se om våra tolkningar från intervjun överensstämde med vad de faktiskt sade. I vissa fall fick vi ändra uppfattning då vi under transkriberingen insåg att det var något annat som sades.

En utmaning i arbetet med transkriberingen var när två eller fler pratade samtidigt. Vi löste det genom att först skriva ner vad den ena personen sade och sedan vad den andra sade.

Vi transkriberade pauser och skratt för att kunna återge deltagarnas känslouttryck och för att göra citaten mer korrekta. Vårt mål har varit att genom transkriberingen, i möjligaste mån, återge deltagarnas ursprungliga ord.

5.4.2 Analys- och tolkningsarbete

Bryman (2018) skriver att en tematisk analys är ett flexibelt angreppssätt i arbetet med att analysera och tolka empiri i en kvalitativ studie. Således har vi valt att i vårt analys- och tolkningsarbete använda oss av ett sådant tillvägagångssätt. Vidare skriver Bryman (2018) att man ska vara försiktig med tematisk analys då en sådan kan vara vag när det gäller hur olika teman identifierats. Därav menar Bryman (2018) att det man ska visa på varför de identifierade teman är viktiga och betydelsefulla och forskaren ska även presentera den process varigenom olika teman identifierades. Nedan presenteras ovannämnt tillvägagångssätt.

Valet av tematisk analys innebar att vi sökte efter teman i vår empiri där vi utgick från de steg som Bryman (2018) beskriver som en styrande uppsättning principer i analysen av kvalitativa data. Utifrån dessa steg inledde vi med att göra oss bekant med materialet genom att läsa igenom det steg för steg.

Nästa steg var att inleda kodningen av materialet och i detta steg var kodningen öppen och vi satte namn på det vi som vi fångade upp, vilket gav oss ett stort antal koder. I kodningen av materialet använde vi det tillvägagångssätt som Bryman (2018) föreslår, vilket innebär att vi tillämpade ett sökande efter teman med för repetitioner, lokala typologier eller kategorier, metaforer och analogier, likheter och skillnader samt språkliga kopplingar. I detta skede noterade vi våra koder genom att använda oss av post- it- lappar vilket gav oss en bra överblick inför nästa skede i processen. Vi utvecklade sedan koderna till teman genom att hitta gemensamma nämnare och lyfta de till högre nivåer. Under detta steg skrev vi ner vad dessa teman hade för innebörd och betydelse. Vi upplevde den här delen som väldigt utmanande då delar av empirin var väldigt lika men ändå olika varandra.

I nästa steg gick vi igenom de funna teman för att analysera dessa och göra en bedömning av dem. Vi formulerade sedan namn/begrepp för våra teman som speglade de koder som låg till grund och som fångade relevant data för studien. Därifrån undersökte vi sedan kopplingar mellan de funna teman, samband och hur de varierar sinsemellan utifrån dess innehåll.

Avslutningsvis använde vi våra tankar och insikter från det tidigare steget när vi undersökte våra teman/begrepp för att visa på varför de är intressanta och viktiga. Vidare kopplade vi våra teman till våra forskningsfrågor och till den valda litteraturen samt tidigare forskning.

Vi identifierade tre stycken grundteman som vi benämnde som Socialarbetares kompetens, Ungdomens bagage samt Relationella och kollegiala förutsättningar. Under grundtemat Socialarbetares kompetens hittade vi subteman som vi benämnde som Socialarbetarens inre processer, Kompetens och tillvägagångssätt samt Socialarbetarens aktiva val.

5.5 Förförståelse

Johannes har erfarenhet av att arbeta inom socialtjänsten på timmar och har således viss förståelse för hur socialtjänsten arbetar med behandlande insatser. Vi båda har dessutom erfarenhet av att arbeta med ungdomar med behandling på utförarsidan och då med socialtjänsten som uppdragsgivare. Mot denna bakgrund finns det en övergripande förståelse för organisationen och en viss förståelse för det

behandlande arbetet gentemot unga lagöverträdare. När det kommer till tillit och förtroende förefaller detta vara ett rätt så nytt ämne för oss.

Vi tänker att vår förförståelse har präglat utformningen av frågorna i vår intervjuguide samt att följdfrågorna är präglade av uppfattningar och intressen hos oss. Vidare har vi en idé om att vår förförståelse och vårt intresse har präglat tematiseringen och vår resultatpresentation. Framställningen är således selektiv och visar det vi har valt att framställa medvetet och omedvetet. Under arbetets gång har vi försökt att medvetandegöra vår förförståelse i så lång uträkning som möjligt för att se hur den kan komma att prägla vår analys och framställning av empirin.

Genom att gemensamt utforma analysen har vi haft möjlighet att diskutera och förstå vår studie för att i största möjliga mån bidra till, att se vår studie från olika perspektiv.

5.6 Centrala begrepp för en studies kvalitet

I följande avsnitt berättar vi hur vi i vår studie, utifrån Brymans (2018) redogörelse för hur begreppen reliabilitet och validitet appliceras på en kvalitativ studie, har använts. Bryman (2018) beskriver begreppen som centrala begrepp för hur en studiens kvalitet ska beskrivas. I arbetet följer vi Brymans (2018) återgivning av hur Le Compte och Goetz skiljer mellan och modererar bland de kvantitativa kriterierna extern reliabilitet, intern reliabilitet, extern validitet och intern validitet för att få dessa att överensstämma bättre mot kvalitativ forskning.

Bryman (2018) skriver att det råder en diskussion bland kvalitativa forskare rörande hur begreppen reliabilitet och validitet går att applicera på kvalitativ forskning utifrån att de härstammar från kvantitativ forskning och har som syfte att få en bild av kvaliteten på studien. Detta ligger till grund när vi valt att redogöra för kriterierna.

I vår studie har vi, för att kompensera för den bristande externa reliabiliteten och för att replikering i så stor utsträckning som möjligt ska kunna genomföras, valt att med öppenhet och tydlighet visa på hur denna studie har genomförts. Vi beskriver, redogör för hur alla moment har gått till och hur vi ser och arbetar med de olika delarna i studien så som tidigare forskning, resultat, metod och tolkning utifrån Bryman (2018).

Vidare skriver Bryman (2018) om hur den externa reliabiliteten är ett kriterium som i princip inte går att upprepa utifrån hur den kontext och det sammanhang som intervjun genomförs i och hur relationen mellan intervjuaren och intervjupersonen påverkar en intervju. Därigenom menar Bryman (2018), att det i en kvalitativ studie där det är sammanhanget som förklarar fenomenet är problematiskt att upprepa tillvägagångssättet.

I vårt arbete med studien, där vi båda närvarat i alla moment, har vi tillsammans reflekterat, analyserat och tolkat den empiri som vi fått genom våra fokusgruppsintervjuer för nå fram till en gemensam bild av resultaten. Syftet har varit att uppnå en hög intern reliabilitet, vilket enligt Bryman (2018) innebär att medlemmarna i ett forskarlag är överens om hur de ska tolka det som de ser och hör.

Bryman (2018) menar att det ska finnas en god överensstämmelse mellan en forskares observationer och de teoretiska idéer som denne utvecklar för att uppnå intern validitet i en studie. Vi upplever att denna studies interna validitet är hög då vi erfarit att de teorier som vi valt att utgå ifrån i vårt arbete dels har överensstämt, dels har skapat en bra grund för ett intressant och komplext arbete med den insamlade empirin. I arbetet har vi även bytt teoretiska glasögon under resans gång för att därigenom analysera materialet utifrån olika perspektiv.

Då det här är en studie som fokuserar på hur behandlande socialarbetare arbetar med förtroende gentemot unga lagöverträdare så tänker vi att vi kan identifiera gemensamma nämnare från studiens resultat med hur andra behandlande socialarbetare arbetar med förtroende med unga lagöverträdare i andra kommuner. Dock anser vi att det inte en generalisering i tillräckligt hög utsträckning för att ge denna studie en hög extern validitet. Då det är svårt att generalisera resultaten från studien till andra sociala miljöer och situationer, vilket Bryman (2018) benämner som extern validitet, menar vi innebär att vår studies externa validitet är låg.

5.7 Forskningsetiska förhållningssätt och ställningstaganden

Vi vill i följande text visa på en ansvarsfullhet i vårt forskningsarbete genom att tydligt redogöra för hur vi har resonerat och vad vi har kommit fram till. Vi har i arbetet med våra etiska ställningstaganden utgått ifrån Brymans (2018) kapitel om etiska principer och Vetenskapsrådets (2017) etiska överväganden och riktlinjer. Vetenskapsrådet (2017) inleder sin bok med att etiska överväganden och riktlinjer spelar en mycket viktig roll för forskningens kvalitet, genomförande och hur resultatet av forskningen kan utveckla ett samhälle genom att det används ansvarsfullt. Vi har i vårt arbete med etiska ställningstaganden avhandlat flera områden och olika etiska frågeställningar har under studiens gång aktualiserats. Bryman (2018) menar att det inte är möjligt att komma med en lösning på etiska problem vilket föranleder att vi visar på en medvetenhet kring de etiska principer och frågeställningar som är aktuella i vår studie för att därigenom göra välgrundade ställningstaganden.

Vi har i vårt etiska arbete använt oss av det som Bryman (2018) presenterar om hur man ska behandla de individer som studeras och om det finns aktiviteter som man bör eller inte bör engagera sig i tillsammans med de personer som studeras. Vidare har vi utgått från de fem centrala områden som enligt Bryman (2018) är aktuella vid en planering rörande etiska ställningstaganden och förhållningssätt. Dessa fem områden är: ”om deltagarna på något vis kan komma till skada”, ”informations- och samtyckeskravet”, ”frivilligheten”, ”att privatlivet ska skyddas” och ”falska förespeglningar”.

Den etiska principen som rör ”om deltagarna på något vis kan komma till skada” har vi behandlat genom att noga tänka igenom riskerna för att fokusgruppsintervjun skulle kunna åsamka skada för deltagarna. Vi har kommit fram till att den risk som vi kan se är att intervjupersonerna kan uppleva en ”jobbig” situation när de blir intervjuade utifrån att de blir obekväma i situationen. Det kan orsaka nervositet och obehag rörande deras utsagor, både inför oss och deras kollegor, vilket kan leda till

negativa erfarenheter. Vi har varit medvetna om det och försökt ha intentionen att bli bekväma med varandra genom att försöka skapa en trevlig och avslappnad stämning. För att skapa en trevlig och avslappnad stämning och för att bli bekväma med varandra har vi bjudit på fika, haft ett öppenhjärtigt bemötande och innan vi startat fokusgruppsintervjun har vi haft ett kort församtal. Vi berättade, i syfte att trygga intervjupersonerna, att intervjuguiden inte innehöll några frågor av känslig art. Vidare var vi tydliga med att de när som helst kunde signalera om de upplevde att det blev för känsligt. Vårt förhållningssätt tänker vi bidrog till att intervjupersonerna kunde känna sig avslappnade och bekväma. En vidare risk vi identifierade var att intervjupersonerna skulle känna oro inför hur vi hanterade det insamlade intervjumaterialet och att det fanns en risk för spridning av informationen. Det är i enlighet med konfidentialitetsprincipen som Bryman (2018) refererar till som innebär att det insamlade materialet ska, om så är utlovat, säkerställas och anonymiseras. Vi fann det viktigt att vara varsam med att förvara den insamlade data för att inte riskera att denna kommer andra till förfogande vilket överensstämmer med Vetenskapsrådets (2017) konfidentialitetskrav. Det hanterade vi genom att förvara vårt insamlade material på ett konfidentiellt sätt genom att materialet sparades på våra privata datorer. Vidare planerar vi att radera allt arbetsmaterial efter att vår uppsatts är godkänd, vilket framkommer i bilaga ett. För att värna intervjupersonernas integritet redovisar vi våra resultat på ett sätt som gör att det inte går att identifiera vilka undersökningsspersonerna är (Vetenskapsrådet 2017).

För att uppnå att informations- och samtyckeskravet säkerställs har vi inför intervjuerna, genom ett skriftligt informationsblad (se bilaga 1), givit intervjupersonerna information om studien. Där framgår det vad det innebär för dem att delta, att det är helt frivilligt och att de när som helst kan avbryta deltagandet utan att det ger någon negativ påverkan. Vi har vidare inför varje intervju delgett den skriftliga informationen från informationsbladet och varit tydliga med att deras delaktighet bygger på frivillighet. Därefter har intervjupersonerna fått skriva på en samtyckesblankett (bilaga 3). Därigenom har vi i största möjliga mån säkerställt att intervjupersonerna deltar frivilligt. Vi har genom ett skriftligt informationsbrev samt en avsatt pratstund inför intervjun sett till att ge intervjupersonerna den information de behöver samt säkerställt att de förstått studiens ändamål. Det visar på en transparens i vårt förfarande. Syftet har varit att hantera principen om falska förespeglningar samt att ge information och ge utrymme för frågor.

Vidare har vi gjort etiska ställningstaganden gällande urvalet av respondenter. Vi har valt att intervjua yrkesverksamma behandlare som arbetar med unga lagöverträdare inom Södertäljes Socialtjänst. Vårt val grundar sig i att Södertälje är en intressant kommun att studera med tanke på att Södertälje förekommit mycket i den offentliga debatten gällande vårt uppsatsämne. Inledningsvis funderade vi på att intervjua ungdomar då vi fann det intressant men gjorde sedan ett val att avstå och istället intervjua vuxna yrkesverksamma utifrån ett etiskt perspektiv. Ett vidare etiskt ställningstagande inom konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2017) är att vi har valt att göra gruppintervjuer för att skydda den enskildes identitet.

6. Resultat

Vi kommer att under detta avsnitt presentera tre resultatområden: socialarbetarens kompetens, ungdomens bagage och relationella och organisatoriska förutsättningar.

6.1 Socialarbetarens kompetens

6.1.1 Socialarbetarens inre processer

I följande tema ser vi utifrån socialarbetarnas redogörelser hur en inre process framträder när de beskriver hur de arbetar med det förtroendeskapande arbetet gentemot unga lagöverträdare. De menar att det handlar om att utveckla tillit och empati i arbetet för att lyckas.

Socialarbetarna menar att den roll de har i att skapa förtroende med unga lagöverträdare är avgörande för att deras behandlingsinsats ska vara gynnsam. Vidare menar socialarbetarna att förtroendeskapandet inte bara är en fråga om att implementera en uppsättning strategier eller tekniker. En socialarbetare berättar att ”ett av de första stegen för att skapa förtroende hos unga lagöverträdare är att jag som socialarbetare medvetandegör mig själv och detta innebär att jag blir medveten om mina egna fördomar, övertygelser och värderingar gentemot den jag ska möta”. Vidare berättar socialarbetaren att självkänedom hjälper socialarbetare att förstå hur deras egna erfarenheter och uppfattningar kan påverka deras interaktion med unga lagöverträdare. Genom att vara medveten om sig själv, menar socialarbetaren, kan han i sin socialarbetarroll bli mer öppen för att förstå och känna empati för ungdomen.

En socialarbetare berättar om hur hen jobbar med en sida av sig själv i mötet med ungdomen på följande sätt:

Jag som är ganska gåpåig som person använder också det ganska mycket när jag ber om ursäkt till ungdomar. Jag vet att jag är ganska gåpåig alltså jag vet att jag kan ställa sjukt jobbiga frågor så säg till om jag håller på och är sådär skitjobbig, för i så fall backar jag, det är ju liksom inte ert fel utan mitt fel och det ramar ju in ett samtal ganska direkt för att vad man tycker ok eller inte. Jag bjuder på mina tillkortakommanden, det gör jag rätt ofta.
(Fokusgruppsintervju 1, 2023)

Socialarbetarna i våra intervjuer menar att när de närmar sig ungdomar med nyfikenhet och visar en vilja att förstå deras perspektiv så hjälper det till att skapa en känsla av ömsesidig respekt, vilket de menar är avgörande för att skapa en förtroendefull relation. Vidare berättar de att genom att vara nyfikna signalerar de som socialarbetare till ungdomar att de värderas och respekteras som individer. Vidare menar socialarbetarna att de behöver sträva efter att ”vara ren inför ungdomen”. Något som de menar innebär att vara transparent, ärlig och pålitlig. Genom att vara öppen och ärlig mot unga lagöverträdare, menar socialarbetarna att de kan skapa en grund av förtroende som är avgörande för en framgångsrik behandling. Här berättar en socialarbetare om hur denne tänker kring att förhålla sig på ett transparent sätt när man inte är överens med ungdomens socialsekreterare om ett beslut:

Det är ok att tycka annorlunda tycker jag för att vi har olika perspektiv, vi har alla olika det är helt ok och då tycker jag det är ett sunt sätt att förhålla sig så att jag inte kanske heller tycker

så här men vi behöver förhålla oss till det på nåt sätt det kan ju bli en falsk att gå med en socialsekreterare fastän man inte håller med blir också att inte vara genuin då, kopplat till det här så det är helt ok tycker jag, bara man är jävligt transparent med det och att man också behöver jobba efter det beslutet som är fattat. (Fokusgruppsintervju 1, 2023)

Socialarbetaren menar att denne här är transparent och ärlig gentemot ungdomen vilket genererar en pålitlighet och gynnar en förtroendefull relation. En annan socialarbetare uttrycker sig kring svårigheten att vara transparent i förtroendeskapandet:

Det är villkorad hela tiden ... det är klart att drömmen är ju att de vi jobbar med ska lita på oss, känna att vi lyssnar på de, vi försöker förstå de och att de kan berätta saker för oss. Eh samtidigt hamnar vi alltid i att beroende på vad de berättar så behöver vi föra det vidare liksom, och hur man förmedlar de ramarna från start utan att döda kontakten från start. (Fokusgruppsintervju 4, 2023)

En annan viktig del som socialarbetarna för fram som en betydande faktor i det förtroendeskapande arbetet är att våga tro på ungdomen. Vilket de menar innebär att se bortom ungdomens tidigare misstag och se deras potential för positiv utveckling och förändring. Genom att visa och känna tilltro till ungdomarna menar socialarbetarna att de kan hjälpa till att ingjuta förtroende och en känsla av självvärde.

Socialarbetarna menar att förtroende kan vara en kritisk aspekt av relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare utifrån att deras upplevelser av att förtroende måste förtjänas. De menar att förtroendet förtjänas genom ärlighet, transparens och att de måste vara pålitliga och följa sina löften.

Genomgående i intervjuerna berättar socialarbetarna att de för att skapa förtroende, behöver vara genuina och autentiska. De menar att det handlar om att lämna sig själva utanför ekvationen och fokusera på ungdomarnas behov och perspektiv. De behöver vidare sträva efter att vara transparenta, sårbara och visa att de är mänskliga och ofullkomliga. En socialarbetare uttrycker sig på följande sätt kring att som socialarbetare visa sig mänsklig och ofullkomlig:

Man kan checka av förtroende med familjer själva och ungdomar genom att fråga de och stämna av hur var det här för dig? Hur blev det? Gör jag på nåt tokigt sätt som jag kan ändra på? Att visa sig svag och platt som professionell tänker jag också är en viktig grej. Jag ber om ursäkt om jag uppfattas fel jag ska är det nånting jag kan göra? Hur kändes det här snacket? Är det ok att jag ställer de här frågorna? Nu tänker jag fråga några jobbiga är det ok för dig eller i så fall backar jag så man inte går på som en ångvält. (Fokusgruppsintervju 1, 2023)

6.1.2 Kompetens och tillvägagångssätt

Under följande tema framkommer det aspekter som vi har sorterat in under temat socialarbetarens kompetens och tillvägagångssätt. I dess helhet handlar det om förtroendeskapandets funktion i socialarbetarens arbete för positiv förändring genom hopp, tillit och stöd för unga lagöverträdare.

Socialarbetarna i denna studie menar att socialt arbete med unga lagöverträdare är ett utmanande och viktigt arbete som kräver en djup förståelse för de inre processer som är relaterade till den sorg och misstro som unga kriminella bär på.

Trots svårigheterna berättar socialarbetarna att det i det förtroendeskapande arbetet är viktigt att de fokuserar på möjligheterna som finns till positiv förändring och att socialarbetare måste fokusera på att identifiera skyddsfaktorer som kan bära ungdomen. Socialarbetarens inställning till ungdomens förmåga att kunna åstadkomma en förändring skildras väl i följande citat:

Tillit och förtroende från oss som socialarbetare gentemot ungdomen att man tänkte lite på det här på morgonen innan jag kom hit nu, det vi ska prata om, ehm att man faktiskt vågar tro på de här ungdomarna, att de har nån att de vill nåt. De vill väl kanske. Att man inte utgår från, även om de har ett register som är rätt sorglig läsning, att de bara försöker blåsa en. En tråkig inställning tycker jag att gå in med för de har vi ju lagt ribban där liksom och då det tror jag, tror man märker ganska snabbt som ungdom om nån faktiskt har nån form av tillit och tro på att man faktiskt kan förändras till nåt positivt. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Socialarbetarna menar att ett av de primära målen för dem i det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare är att ingjuta hopp om positiv förändring. De menar att det kan uppnås genom att bygga en stark relation baserad på tillit och ömsesidig respekt. Vidare beskriver socialarbetarna hur förtroende är avgörande för att unga ska känna sig trygga nog att prata om sina upplevelser och känslor och att socialarbetare måste vara mottagliga för att ta emot detta förtroende.

När man arbetar med unga lagöverträdare är det enligt socialarbetarna avgörande att hjälpa ungdomen och inte omkullkasta ungdomen. Det innebär enligt socialarbetarna att man bör fokusera på att ge unga människor möjlighet att ta kontroll över sina liv och göra positiva förändringar snarare än att påtvinga dem lösningar. I processen menar socialarbetarna att det är viktigt att skapa motivation och göra detta genom att arbeta förtroendeskapande, för att sedan när ungdomen lyssnar, lyfta fram fördelarna med positiv förändring och hjälpa unga människor att sätta upp uppnåbara mål.

Socialarbetarna berättar att en av de viktigaste skyddsfaktorerna för unga lagöverträdare är mottagandet av förtroende. Vidare berättar socialarbetarna att de upplever att unga människor som har upplevt vanvård, diskriminering eller trauma, kan ha svårt att lita på andra vilket kan göra det svårt för dem att engagera sig i behandlande insatser. Socialarbetarna menar att de i deras arbete måste vara tålmodiga och konsekventa i deras förhållningssätt och genom deras handlingar visa att de är pålitliga och engagerade i att stödja de unga lagöverträdarna.

Slutligen menar socialarbetarna att de måste inse att unga människor är törstiga efter att bli lyssnade på. Så här låter det när en socialarbetare resonerar:

De flesta ungdomar törstar ju ändå efter att en vuxen ska sitta och lyssna på de de flesta vill ju ändå det, sen finns det ju vissa ungdomar som blivit stukade längs vägen det är alldeles för många vi möter genom socialtjänsten som kanske haft vuxna som har eh. skadat deras förtroende eller tillit till vuxna på allvarliga sätt så de har verkligen ingen alltså grundtron på vuxna är oerhörd låg. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Socialarbetarna menar att en bidragande orsak till att unga utvecklar att kriminellt beteende är att många unga lagöverträdare kan ha upplevt bristande validering eller förståelse från betydande vuxna i

sina liv. De menar därigenom att de kan göra en positiv skillnad genom att aktivt lyssna på unga och visa empati och förståelse. Genom att göra det menar socialarbetarna att de kan hjälpa människor att känna sig hörda, värderade och stöttade. Socialarbetarna menar att det kan vara en kraftfull skyddsfaktor som hjälper de unga lagöverträdarna att ta emot insatser som hjälper dem med deras kriminella beteenden.

6.1.3 Socialarbetarens aktiva val

Ett tema som vi kunde identifiera som även det härstammar ur personliga egenskaper hos socialarbetaren är det som handlar om socialarbetarens aktiva val. Vad är det socialarbetaren gör eller tar fram hos sig själv i mötet med den unge lagöverträdaren för att skapa förtroende?

En del handlar enligt socialarbetarna om vikten att i viss mån anpassa sig och möta ungdomen avseende språk och stil, utan att för den delen bli falsk:

Det kan vara så enkelt, att idag ska jag till häktet och besöka en ungdom som är 16 jag tror inte att jag tar på mig blus och kostymbyxor då utan jag tror jag tar mina tre streck (skratt) liksom å trasiga jeans och ett par sneakers. Bara där har jag lagt grunden för liksom mig man kanske kan snacka med lite jag använder ett annat språkbruk med ungdomar eh inte för att bli en en gangsterbrud själv men på nåt sätt använda lite liksom språk som gör att de att så ok hon är inte helt tappad det viktigaste är väl att man inte kliver in i en roll och blir falsk. Alltså de olika grejerna vi använder behöver ändå vara äkta. Det tycker jag är skitviktigt.
(Fokusgruppsintervju 1, 2023)

En annan del som socialarbetarna lyfter fram är att på olika sätt ta ansvar för sina handlingar i mötet med den unge lagöverträdaren. Det kan handla om att hålla det man lovar där flera av socialarbetarna menar att det är viktigt att hellre lova för lite än tvärtom:

Vi håller vad vi lovar som socialarbetare eller som vuxen person. Vi säger inte en sak och sen så gör vi inte det, utan det tycker jag är viktigt att när vi bygger förtroende eller tillit så säger jag att en sak ska ske så hjälper jag till att den sker. Sen kan det finnas yttre faktorer som gör att det inte går men då får man ta det och ta ansvar, alltså det är nånting som vi jobbar jättemycket med. Att vi visar att vi tar ansvar. Man tar ansvar när det blir fel.
(Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Vidare uttrycker en socialarbetare sig enligt följande: ”Jag ansvarar för att detta blir någonting”. Hen förklarar att man har en skyldighet att se till att man når fram med insatsen och att den blir verkningsfull. En annan av socialarbetarna uttrycker att man har ett ansvar att göra något av det man får till sig vilket socialarbetaren menar, pekar på ett ansvar att hitta lösningar för att kunna hjälpa den unga lagöverträdaren genom att den känner sig hjälpt på riktigt och därmed öka individens förtroende.

En annan viktig del som socialarbetarna nämner i det förtroendeskapande arbetet är att stå kvar oavsett vad som händer. De berättar att det inte är ovanligt att den unge lagöverträdaren visar på motstånd i att ta emot hjälp och då behöver man som socialarbetare vara envis och stå kvar:

Vi är ju människor, vi får ta ansvar för våra handlingar alltså allt det där man bygger en tillit och ett förtroende genom att visa på att man håller det man lovar, man gnetar på, man är där, man ställer upp fastän eh i vårt fall ungdomarna barnen eller familjerna är skitjobbiga. Vi kommer att vara på plats i alla fall. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

En socialarbetare berättar vidare att det inte är ovanligt att socialarbetare kan byta tjänst, vilket hen ser som bekymmersamt i det avseendet att man hunnit skapa ett förtroende och att det då uppstår ett uppbrott som kan skada ungdomens tillit framöver. Socialarbetaren menar att de behöver noggrant överväga vad det kan få för konsekvenser för den unge lagöverträdaren med ytterligare en besvikelse.

Vidare uppger flera av socialarbetarna att relationen till den unge lagöverträdarens nätverk är en viktig faktor för att skapa förtroende med den unge lagöverträdaren. Ett annat skäl till att socialarbetarna involverar nätverket är att de anser att det är viktigt att de arbetar långsiktigt och att de involverar det befintliga nätverket. Så här uttrycker sig en socialarbetare:

Vi jobbar ju alla rätt hårt med nätverket, det nätverket som finns runt ungdomen. Vi pratar med föräldrar, ringer så att de inte tappas så att inte vi blir den viktigaste utan också koppla på de friska runt ungdomarna. Det rätt många vi har kontakt med föräldrarna bara. (Fokusgruppsintervju 1, 2023)

Socialarbetarna berättar vidare om hur en bra kontakt med föräldrarna gynnar förtroendeskapandet gentemot ungdomen vilket gör att de enklare kan bidra till en förändring:

Jag märker också återigen får du förtroendet och tilliten blir starkare så blir du ju den viktigaste pjäsen i och med att du blir spindeln i nätet som drar i allt där. Så då märker jag ju mer jag gör det, ju mer ansvar får du ju av föräldrarna alltså det blir mer att göra per automatik skulle jag säga. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Socialarbetarna talar vidare om vikten att ställa upp och ge med sig av det lilla extra. De menar att genom att visa att man har tid fastän man kanske inte har det och att man är beredd att gå utöver det som egentligen ingår i ens yrkesroll ökar förtroendet ifrån den unge lagöverträdaren.

En annan viktig del som socialarbetarna tar upp handlar om gränssättandet med unga lagöverträdare. Något som de menar blir relevant när de kommit en bit in i förtroendeskapandet. En socialarbetare menar att den under sina år i yrket kan se en personligutveckling som visar på att hen var ”snäll” i början för att hen trodde att hen var sjyst mot ungdomen för att sedan mer och mer förstå att det behöver finnas en balans mellan snällhet och gränssättningar. Hen menar att det är en svår balansgång då många av de ungdomar som socialarbetarna möter har ”blivit illa åtgångna” vilket kräver att man tvingas balansera mellan dessa delar.

Socialarbetarna redogör vidare för olika lyckosamma verktyg som hjälper till i förtroendeskapandet. De uttrycker att det gäller att vara nyfiken på den unge lagöverträdaren och ta reda på vilka intressen hen har för att möta ungdomen i det. En socialarbetare berättar att det ibland handlar om att gå utanför sin ”Comfort zone”:

Vi hade ju nån tjej som var på en skönhetsalong liksom, det är ju sällan vi pratar skönhet (skratt) då fick man ju liksom fan vad är det här, man fick ju vara lite intresserad, å det gör ju nånting. Har man en människa som visar lite intresse för en det är ju kul det gillar ju alla. Det är ju inga robotar vi träffar det är ju människor av kött och blod liksom. Sen att de har sina grejer som ställer till det det finns ju väldigt mycket bra, bygg på det. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Vidare berättar socialarbetaren att man ibland som socialarbetare lyckas hitta gemensamma intressen eller beröringspunkter vilket bidrar till att förtroendet ökar:

Jag var iväg med en kille igår en ungdomstjänst man ska inte underskatta vikten av liksom att man kan ha det lite trevligt när man träffas. Det gör ju ingenting, om man kan hitta den där grejen. Sen när det handlar om hockey för min del ja jaa, det var ju jättebra. Alltså där har vi nånting då gjorde vi vad vi skulle och sen snacka vi lite hockey, det är ju super nice det är ju skitbra. Då har man ju sen alltså jag är ju inte naiv, han kommer inte gå som en klocka kanske men det fanns nånting där i alla fall som vi kunde bonda lite kring sen är det ju inte det det handlar om i slutändan, i slutändan relationen är så jäkla viktig, och den får du ju inte om du inte känner tillit och förtroende. Och jag brukar tänka såhär när jag går in med en ungdom då måste jag förstå att jag ska ju också förtjäna deras tillit och förtroende, varför ska de liksom öppna upp för mig, hur många har de träffat liksom? Tyvärr är det ju ganska många många gånger, alltså det får jag ju jobba för. Det är ju nåt jag måste kämpa för. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Socialarbetarna menar att många av de unga lagöverträdarna är vana vid att få uppmärksamhet kring de negativa aspekterna. Det menar att det då kan fungera bra med att hitta neutrala samtalsämnen för att fokusera på något annat än de negativa aspekterna i livet. Enligt socialarbetaren kan det hjälpa att bara ha trevligt ibland och fokusera på annat än det som handlar om själva arbetet. Socialarbetarna menar att förtroendet ökar när samtalen kommer i gång och att nyfikenhet är det som hjälper mest.

Andra lyckosamma strategier som en socialarbetare lyfter fram är att tänka på språkets utformning, att använda humor och att bjuda på sig själv:

Det kan vara allt ifrån att inte prata i för konstiga termer utan vara ganska rak och ärlig med enkelt språk eh jag tycker att det handlar om humor, det behöver man också ha för att bygga relationer eh jag tycker att det finns en vinst med att bjuda lite på sig själv sen får man välja själv hur pass privat man vill va med en klient lite grann behöver man ge. (Fokusgruppsintervju 1, 2023)

Socialarbetarna menar vidare att de inte ska förvänta sig något av den unge lagöverträdaren. De uttrycker att förväntningar som är orimligt högt ställda bygger in ett misslyckande och menar därav att det är viktigt att gå in med en inställning om att ”vi ser vad det blir av det här”.

Avslutningsvis uppger socialarbetarna att det är viktigt att skapa utrymme för sårbarhet i mötet med den unge lagöverträdaren då många av de unga lagöverträdarna lever i en tuff miljö där det inte finns möjlighet att visa sig sårbar. För att kunna hjälpa den unge lagöverträdaren ned att visa sig sårbar behöver man enligt socialarbetarna bryta sig igenom den unga lagöverträdarens skal.

Sammanfattningsvis menar socialarbetarna att arbetet blir lättare om man har förtroende. För att lyckas med det arbetet menar de att det kräver aktiva val hos socialarbetaren som handlar om att med

en lyhördhet ta ansvar för olika delar i mötet med den unge lagöverträdaren som främjar förtroendeskapaendet. Det kan handla om att hålla det man lovar, att stå kvar, att ge det lilla extra, att sätta en gräns, skapa utrymme för sårbarhet och vara nyfiken.

6.2 Ungdomens bagage

Ett annat tema som vi i ser är av vikt utifrån socialarbetarnas redogörelser för det förtroendeskapaande arbetet med unga lagöverträdare är de bagage som unga lagöverträdare bär på. Socialarbetarna menar att det kan ha en betydande inverkan på det sociala arbetet med denna målgrupp och då särskilt när det gäller förtroendeskapaande insatser. De berättar att många unga lagöverträdare har upplevt besvikelse och känt sig svikna av samhället och att de därav kan se på socialarbetare med misstänksamhet och misstro.

Ett bagage av misstroende kan enligt socialarbetarna skapa ett betydande hinder för att skapa förtroende hos unga lagöverträdare och detta hinder kan kräva ett långsiktigt och tålmodigt förhållningssätt för att övervinna. Socialarbetarna menar att det är viktigt att inse att skapa förtroende är en process och att det kan ta tid att etablera en positiv relation med en ung person. Socialarbetarna berättar att i flera ärenden bär de unga lagöverträdarna på ett misstroende mot socialtjänsten inför den första träffen. En socialarbetare uttrycker sig på följande vis kring att känna att denne får ett förtroende trots en viss skepsis mot socialtjänsten:

Jag upplever nog att, lite beroende på vad det är för ungdom, men att det liksom fortare får tillit, som person, alltså som lotsen ... än sociala insatsgruppen/ socialtjänsten. Det är såhär jag litar inte riktigt på, allt det där så men, du vill ju ändå vilja mig väl. (Fokusgruppsintervju 3, 2023)

För att börja den förtroendeskapaande processen menar socialarbetarna att de först måste fokusera på att förstå de personliga berättelserna och historien som de unga lagöverträdarna bär på. De menar att det kan handla om att se föräldrarnas inflytande på deras liv och den roll som samhällsliga strukturer och system har spelat för deras erfarenheter. Såhär uttrycker en socialarbetare sig:

Det som jag upplever ganska ofta, alltså det finns en förälder/vårdnadshavare eller en vuxen som inte har stegrad upp och varit vuxen, som mer varit en polare, jag tänker på ett ärende den tilliten mellan mamma son eller liksom den mamma har ju inte riktigt förmått att vara mamma, hon har varit en kompis till honom. Det blir svårt liksom som det här...när det sen skiter sig liksom och man behöver vara, kanske ja, men stå upp och vara den här tråkiga föräldern, det mäktar de inte med riktigt. De ungdomarna är det ju, när det är så befast det här att man inte har den här liksom, i grund och botten har han ju en dålig tillit till vuxenvärlden. Hans mamma har ju inte stegrad upp när hon har behövt liksom, det är det här som blir problematiskt tycker jag, de ser man tyvärr ganska ofta. Att vara gränssättande är att visa kärlek, kan det ju va, och göra det på rätt sätt. Det är ju sånt som bygger tillit och...att man liksom, som barn du vill ju liksom kunna lita på dina föräldrar när det, och det upplever vi att rätt många barn saknar tyvärr. Gränssättande blir nån typ av våld liksom, balansen mellan det där tragglandet. Från vilda västern, gör vad du vill, till en snyting liksom. (Fokusgruppsintervju 2, 2023)

Socialarbetarna uttrycker att när de väl har etablerat en grund av empati och förståelse kan de börja skapa förtroende genom praktiskt stöd och vägledning. Detta kan enligt socialarbetarna innebära att ge tillgång till olika insatser eller att hjälpa unga lagöverträdare att få kontakt med positiva förebilder och stödjande nätverk.

Vidare berättar socialarbetarna att en viktig komponent i det förtroendebyggande arbetet innebär att vara konsekvent i sin interaktion med unga lagöverträdare, visa att de kan lita på att de fullföljer sina åtaganden och att de ger ett kontinuerligt stöd. Det kan enligt socialarbetarna handla om regelbundna incheckningar och uppföljningsmöten samt en vilja att lyssna och vara lyhörd för den unges behov.

I slutändan visar socialarbetarnas upplevelser att de behöver vara tålmodiga, empatiska och engagerade i att skapa förtroende över tid för att övervinna unga lagöverträdarens bagage samt kontinuerligt stödja och upprätthålla förtroendet för att minska återfall i brott.

6.3 Relationella och organisatoriska förutsättningar

Kommande tema handlar om hur relationella och organisatoriska förhållanden har en betydande roll i förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare spelar. Gemensamt för socialarbetarnas redogörelser av det förtroendeskapande arbetet gentemot unga lagöverträdare var att den tid som man har till förfogande i arbetet med den unga lagöverträdaren, vilka arenor man möts i, att inte vara naiv i sitt arbete med unga lagöverträdare och hur relationen till familjerna kring ungdomen ser ut. Vidare redogör socialarbetarna för betydelsen av relationen till kollegor, vilket förtroende det finns i arbetet till kollegor eller till andra myndigheter, samarbete mellan kollegor och myndigheter samt att be om hjälp när man möter svårigheter eller utmaningar. En socialarbetare menar att man skulle behöva göra om hela socialtjänsten för komma närmre ungdomarna för att på så sätt främja förtroendeskapande:

Jag skulle vilja vända om på hela Socialtjänsten, på nåt sätt, som eh, har länge har jobbat inom en viss struktur och sin fyrkantighet och det är klart vi måste hålla oss inför lag och vi har liksom riktlinjer, men vi skulle kunna flytta ut Socialtjänsten mer ut i områdena och på deras arenor snarare än å sitta på ett kontor som blir mer administrativt, som handlar mer om det än egentligen skulle backa tillbaka till som man liksom gjorde mer förr, det tror jag på.
(Fokusgruppsintervju 1, 2023)

Socialarbetarna menar att en av de kritiska faktorerna som påverkar förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare är tid. De berättar att de behöver investera tid och kraft i att bygga relationer med unga lagöverträdare för att vinna deras förtroende. Förutom de kvalificerade kontaktpersonerna arbetar socialarbetarna i vår studie kontorstider som grund. När de kvalificerade kontaktpersonerna får frågan om deras tillgänglighet svarar de på följande sätt:

Sen ska man ju inte glömma att tillgänglighet är något helt annorlunda mot andra, det borde va skillnad i förtroende- och tillitsbyggandet. Det borde verkligen vara en avgörande faktor. Vi kan svara på andra tider som inte är åtta till 17, man hänger på en helg, man går på match, man fikar eller så tänker det alltså det finns så mycket annat eller bara att vi svarar en annan tid, vi

befinner oss där i det allra mest kritiska läget när ångesten är på topp eller när man precis gjort något åt helvete eller när man är på väg att göra något.. (Fokusgruppsintervju 1, 2023)

De kvalificerade kontaktpersonerna menar att deras förtroendeskapande arbete gynnas genom att de kan vara tillgängliga 24/7 för ungdomarna.

Socialarbetarna redogör för hur olika arenor som skolor, ungdomens hem, idrottsplatser och olika samhällsplatser så som exempelvis, fritidsgårdar och tågstationsområden kräver olika tillvägagångssätt för att skapa förtroende. Socialarbetarna menar att de måste anpassa sina strategier och kommunikationsstilar till den specifika miljön och omständigheterna.

De kvalificerade kontaktpersonerna menar att de fysiska platserna spelar in när det kommer till förtroendeskapande arbete. Vidare menar de att det är viktigt att möta ungdomarna i deras miljö eller att de själva ska få avgöra vart de ska ses. De berättar att ett uppstartsmöte oftast äger rum på Socialtjänsten för att sedan flytta ut till andra platser så som idrottsföreningen, ett café eller bara en biltur. Så här svarar de kvalificerade kontaktpersonerna på frågan kring vart de möter de unga lagöverträdarna:

IVP¹1: Det är olika. IVP2: Men ni är fan aldrig här. IVP1: Nej det är vi absolut inte. IVP3: Jag är oftast i bilen. IVP2: Ni är ju överallt annat. IVP3: Jag är ofta i bilen första gången om man inte åker och möter upp de nästans, men oftast åker jag och plockar upp de nästans. Sen tar jag bilen, sätter oss på nåt fik. IVP1: Jag brukar ju inte ta bilkortet det första jag gör (skratt) jag har det mer som ett ess i rockärmen, alltså då träffas vi ute, vi möts upp, kanske andra tredje gången kan jag nämen vet jag hämtar dig, då blir det så ah gud hon tar sin bil och hämtar mig, det blir ju såhär, det blir en liten hjälp för mig i det här tillit förtroende allting det här engagemanget. (Fokusgruppsintervju 1, 2023)

De andra socialarbetarna i vår studie menar att de är mer bundna till socialtjänsten eller polisens lokaler vilket de inte ser som ett hinder när det kommer till förtroendeskapandet.

Vidare uppger socialarbetarna att relationen mellan kollegor påverkar det förtroendeskapande arbetet. De berättar att de behöver samarbeta med sina kollegor och etablera starka relationer baserade på ömsesidig respekt och tillit. Socialarbetarna berättar att när de har förtroende för sina kollegors förmåga kan de samarbeta mer effektivt för att ge bästa möjliga stöd till unga lagöverträdare.

Socialarbetarna uppger att samarbete med kollegor och myndigheter är avgörande för att skapa förtroende hos unga lagöverträdare. De menar att de behöver etablera förtroendefulla relationer med andra sociala aktörer, såsom poliser, kriminalvårdstjänstemän och domare, för att säkerställa att unga lagöverträdare får det stöd de behöver. Vidare menar de att socialarbetare måste arbeta tillsammans för att identifiera och ta itu med de underliggande problem som leder till kriminella beteenden.

Socialarbetarna berättar att de bör undvika att vara naiva i sitt arbete med unga lagöverträdare. Samtidigt som det är viktigt att skapa förtroende redogör socialarbetarna för att de måste vara medvetna om riskerna och utmaningarna med att arbeta med unga människor som har en kriminell

---

¹ IVP= Intervjuperson

bakgrund. De berättar att de måste hålla ett professionellt avstånd och samtidigt agera för den ungas bästa.

Slutligen anser socialarbetare att de inte bör tveka att söka hjälp när de stöter på svårigheter eller utmaningar i sitt arbete med unga lagöverträdare. De berättar att de måste ha ett stödsystem på plats för att säkerställa att de kan ge bästa möjliga stöd till unga lagöverträdare.

Sammanfattningsvis menar de behandlande socialarbetarna att relationella och organisatoriska förhållanden har en betydande roll i förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare för att åstadkomma en gynnsam utveckling. Socialarbetarna menar att de måste satsa tid och kraft på att bygga relationer med unga lagöverträdare, samarbeta med sina kollegor och andra sociala aktörer, undvika att vara naiva och söka hjälp när de stöter på svårigheter eller utmaningar i sitt arbete. Genom att göra det menar socialarbetarna att de kan skapa förtroendefulla relationer med unga lagöverträdare och ge dem det stöd de behöver för att övervinna de utmaningar de står inför.

7. Analys

7.1 Att utveckla tillit och empati i arbetet med unga lagöverträdare: en process för socialarbetaren

Resultatet i vår studie visar vilken betydelse som socialarbetarnas redogörelser av deras förtroendeskapande arbete har på relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare för att skapa en positiv förändring.

Ur ett systemteoretiskt perspektiv kan resultatet av studien som handlar om inre processer och aktiva val ses som en del av ett större system som påverkar och påverkas av relationen med den unga lagöverträdaren och dennes sociala miljö. Socialarbetarna menar att deras egna roll och vilja att lära känna ungdomen på ett djupare plan är en viktig faktor för att skapa förtroende och en fungerande relation samt vara en del av ett system i relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare.

Vidare kan vi ur ett systemteoretiskt perspektiv se resultatet av studien som handlar om inre processer och aktiva val som en del av ett större system som påverkar och påverkas av relationen med den unga lagöverträdaren och dennes sociala miljö. Vårt resultat visar på att socialarbetarens tanke om sin egna roll och vilja att lära känna ungdomen på ett djupare plan är en viktig faktor för att skapa förtroende och en fungerande relation.

Enligt systemteorin formas individer och deras beteenden av de olika system som de är en del av, inklusive deras familj, sociala relationer och samhälle. Med hjälp av systemteorin kan vi få en insikt i socialarbetarnas förhållningssätt till att skapa förtroende med unga lagöverträdare. I vår studie ser vi hur socialarbetarnas redogörelser om deras förtroendeskapande arbete kan spela en avgörande roll i systemet runt unga lagöverträdare genom att arbeta för att stödja dem i deras ansträngningar till att förändras och växa. Vidare visar socialarbetarnas redogörelser att ett förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare kräver en djup förståelse hos dem själva och de system de verkar inom.

Socialarbetarna uppger att det krävs att de förstår sina egna övertygelser, värderingar och fördomar och hur det påverkas deras interaktioner med unga lagöverträdare samt de uppger att de arbetar för att bli självmedvetna och transparenta i sitt förhållningssätt. Vidare uppger socialarbetarna att den nämnda självmedvetenheten är en kritisk komponent i deras roll när de försöker skapa förtroende med unga lagöverträdare. Socialarbetarna i vår studie berättar att de är en del av den unges liv och att de i sitt förtroendeskapande arbete behöver fokusera på att identifiera och ta itu med underliggande problem som bidrar till den unge lagöverträdarens beteende.

På en systemteoretisk mikronivå kan vi utifrån socialarbetarnas redogörelser se att deras arbete handlar om att involvera den unge lagöverträdarens familj för att förbättra kommunikationen och stödet samt att koppla dem till positiva kamratgrupper och mentorer. Vidare handlar deras arbete om att ta itu med eventuella hinder som den unge lagöverträdaren kan möta när de får tillgång till utbildning eller anställningsmöjligheter.

Anknytningsteorin kan ge oss en insikt i socialarbetarnas upplevelser av att skapa förtroende med unga lagöverträdare. Hwang och Frisé (2012) betonar vikten av tidiga relationer för att forma en individs förmåga att bilda och upprätthålla relationer under hela livet. Utifrån socialarbetarens redogörelser ser vi att anknytningsteorin (Hwang och Frisé, 2012) har relevans för socialarbetaren i deras förtroendeskapande arbete utifrån att tidiga anknytningsupplevelser formar en ung persons förmåga att bilda förtroendefulla relationer. Socialarbetarna menar att genom att skapa tillit och ingjuta hopp om en positiv förändring kan socialarbetare stödja unga lagöverträdare i att göra positiva förändringar i deras liv. Socialarbetarnas redogörelser i vår studie pekar på vikten av att etablera en positiv relation med unga lagöverträdare och deras redogörelser visar att det kan vara en kritisk komponent i deras förtroendeskapande arbete.

Ur ett anknytningsteoretiskt perspektiv kan socialarbetarnas upplevelser av det förtroendeskapande arbetet ses som en del av den unga lagöverträdarens anknytningsrelationer. Socialarbetarna i vår studie lyfter upp förmågan att vara genuin och autentisk samt att visa empati och tilltro till ungdomen vilket de menar kan hjälpa till att reparera skadade anknytningsrelationer. Vidare menar socialarbetarna att de genom att skapa en trygg och säker relation med en vuxen kan bidra till att den unga lagöverträdaren utvecklar en mer positiv självbild och få stöd i sin personliga utveckling.

Socialarbetarna i vår studie menar vidare att förtroende är grunden för en positiv relation och att skapa tillit kräver ett konsekvenstänk. Det innebär enligt socialarbetarna att man måste vara transparent i sitt förhållningssätt och vara ärlig. Vidare uppger socialarbetarna i vår studie vikten av att se unga lagöverträdare som individer med unika behov och erfarenheter. För att uppnå det uppger socialarbetarna att de strävar efter att vara nyfikna och empatiska i sitt förhållningssätt.

När det gäller socialt arbete med unga lagöverträdare har många, enligt socialarbetarna i studien, upplevt diskriminering eller olika trauman som kan ha stört deras tidiga anknytningsupplevelser. Socialarbetarna uttrycker att ett resultat av det kan leda till att den unge lagöverträdaren har svårt att lita på andra och engagera sig i behandlingsinsatser. Utifrån ett anknytningsteoretiskt perspektiv kan vi

se vikten av socialarbetarens förhållningssätt för att skapa förtroende med unga lagöverträdare. Det som framkommer i vår studie är att socialarbetarna pekar på vikten av att man som socialarbetare är tålmodig och att man är konsekvent i sitt förhållningssätt. Vidare menar de att man som socialarbetare genom sina handlingar visar att man är pålitlig samt att man visar på ett engagemang genom att vara mottaglig för den unges upplevelser och känslor. Genom att göra det uppger socialarbetarna i vår studie att de kan hjälpa unga lagöverträdare att känna sig hörda, värderade och stöttade, vilket kan vara en kraftfull skyddsfaktor för den unge lagöverträdaren. Socialarbetarna menar att det även kan ge unga lagöverträdare möjlighet att ta kontroll över sina liv vilket kan leda till positiva förändringar.

Sammanfattningsvis belyser socialarbetarnas redogörelser i vår studie vikten av att förstå sig själva och de system de verkar inom, samt vikten av att etablera en positiv relation med unga lagöverträdare baserad på tillit och empati. Systemteorin och anknytningsteorin kan ge en ram för att förstå den komplexa processen som socialarbetarna redogör för i deras förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare och den belyser socialarbetarnas roll för att åstadkomma en positiv förändring i den unges lagöverträdarens liv.

Vi kan se en koppling till den partikulära tilliten utifrån att den betonar vikten av hur personliga erfarenheter formar en individs förmåga att lita på andra. Temat visar på hur socialarbetarnas redogörelser i vår studie pekar på hur deras egna erfarenheter och uppfattningar kan påverka deras interaktion med unga lagöverträdare och att självmedvetenhet är avgörande för att skapa förtroende. Enligt socialarbetarnas redogörelser kan deras positiva erfarenheter kopplat till unga lagöverträdare leda till en större känsla av tillit hos den unge medan negativa erfarenheter kan leda till bristande tillit.

7.2 Skapa positiv förändring genom hopp, tillit och stöd till ungdomar med en kriminell bakgrund

Utifrån resultatet i vår studie kan vi se att socialarbetarna menar att ungdomens bagage eller historia spelar en betydande roll när det kommer till deras förtroendeskapande arbete. Vidare menar socialarbetarna att många av de unga lagöverträdarna präglas av en misstro gentemot vuxna de möter vilket kan ses och förklaras med anknytningsteoretiska glasögon. Hwang och Frisé (2012) menar att barnet utvecklar en tillit eller misstro till att få sina behov tillgodosedda av andra redan under de första 18 månaderna beroende på hur barnet bemöts av sin omgivning. Om barnet redan i tidig ålder utvecklar en begynnande misstro till deras primära anknytningspersoner finns det där redan en besvärlig utgångspunkt när det kommer till möjligheten att utveckla tillit till andra (Hwang & Frisé, 2012).

Ur ett systemteoretiskt perspektiv kan vi se hur barn formas och påverkas av dennes miljö och de olika systemen som de navigerar i (Moody Källberg m.fl. (2018). Utifrån socialarbetarnas utsagor kan vi se att den unge lagöverträdaren haft problematiska relationer till de människor som ingår i deras system på mikronivå. Vidare menar socialarbetarna i vår studie att frånvarande föräldrar eller

uteblivna vuxna förebilder kan leda till en form av misstro gentemot vuxna eller andra människor i deras omgivning.

Socialarbetarna i vår studie nämner vikten av att ta reda på så mycket som möjligt kring de unga lagöverträdarnas bakgrund genom att utforska vilken roll som föräldrarna haft i deras liv samt hur deras uppväxtmiljö format dem. De menar att när de väl lyckats etablera en relation att de då kan vara med och se till att ersätta eller komplettera deras system i form av positiva stödjande personer och nätverk.

Socialarbetarna i vår studie menar att en viktig aspekt för att upprätthålla den förtroendefulla relationen gentemot den unge lagöverträdaren är att man måste vara konsekvent i sitt agerande, fullfölja det som förväntas av en och hela tiden vara med och stötta den unge lagöverträdaren. Vidare menar socialarbetarna i vår studie att ett konsekvent och stödjande förhållningssätt, även om det kan vara utmanande, kan hjälpa unga lagöverträdare att övervinna sin misstro och åstadkomma en positiv utveckling.

Socialarbetarnas redogörelser som visar att ungdomens bagage har en stor påverkan på det förtroendeskapande arbetet gentemot den unge lagöverträdaren kan ge implikationer på att ungdomens bagage även kan ha påverkan på den generella tilliten för samhället på exo- och makronivå. Vidare kan socialarbetarnas upplevelser av att unga lagöverträdare som bär på ett bagage av misstro på grund av att de känner sig svikna av samhälle påverka lokalsamhälletilliten. Utifrån att socialarbetarna i vår studie menar att detta inte bara gäller för socialarbetare utan även gentemot andra institutioner och tjänster inom samhället som rättsväsendet, utbildning och sjukvård. Detta kan i sin tur leda till en allmän brist på förtroende för samhället och bidra till att den generella tilliten påverkas negativt.

7.3 Relationella och organisatoriska förutsättningar

Om vi ser socialarbetarnas redogörelser ur ett systemteoretiskt perspektiv ser vi hur socialarbetare verkar inom ett större socialt system på makronivå. Att skapa förtroende gentemot unga lagöverträdare påverkas enligt socialarbetarnas utsagor av de relationella och organisatoriska förutsättningar som finns inom dessa sociala system. Exempel på sådana system är det straffrättsliga systemet, ungdoms- och samhällsorganisationer, skolor och andra institutioner. Det är därav ur ett systemteoretiskt perspektiv av vikt att socialarbetarna förstår och tar hänsyn till sammanhanget de själva verkar samt att de förstår det sammanhang som de individer de möter lever i.

Studien visar även att socialarbetarna uttrycker att de behöver vara medvetna om de varierande miljöer de arbetar i och hur de kan anpassa sina strategier och kommunikationsstilar för att bäst passa situationen. Vidare uppger socialarbetarna i studien att de bör undvika att vara naiva i sitt arbete med unga lagöverträdare. Detta understryker vikten av att förstå de system som påverkar unga lagöverträdarens beteende utifrån ett systemteoretiskt perspektiv.

Studien visar vidare att socialarbetarna uttrycker att de behöver samarbeta med sina kollegor och andra sociala aktörer för att ta itu med de unga lagöverträdarnas komplexa förtroendeproblematik. I det

avseendet kan vi anta att relationerna mellan socialarbetare och deras kollegor och andra myndigheter är avgörande för ett effektivt socialt arbete. Detta överensstämmer med systemteorin, som enligt Moody Källberg m.fl. (2018) betonar sammankopplingen mellan individer och deras miljöer vilket kallas för ömsesidigt beroende. Det innebär att en del av systemets handlingar kan påverka andra delar av systemet. Därigenom så kan socialarbetare, genom att samarbeta med kollegor och andra myndigheter, öka möjligheten att få en mer övergripande förståelse för de system som påverkar den unga lagöverträdarens beteende.

Genom att analysera studiens resultat utifrån anknytningsteorin, som fokuserar på betydelsen av relationer och känslomässiga band mellan individer, ser vi att socialarbetarnas beskrivning pekar på vikten av att de investerar tid och kraft i att bygga relationer med unga lagöverträdare. Det kräver enligt socialarbetarna en djup förståelse för den unge lagöverträdarens unika behov, erfarenheter och utmaningar samt en stödjande miljö. Samtidigt betonar socialarbetarna i studien att det är viktigt att hålla ett professionellt avstånd och att det även är avgörande att söka hjälp när man ställs inför svårigheter. Därför att arbetet inte fungerar alla gånger och att man då tillsammans kan skapa förtroende och därigenom ge bästa möjliga stöd till unga lagöverträdare.

Förtroendet som samhället har för sina institutioner är avgörande för att alla samhällen ska fungera (Trägårdh, 2013). Det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare som beskrivs av socialarbetarna kan ha en betydande inverkan på det förtroende som samhället har för sina institutioner. Utifrån att se socialarbetarnas förtroendeskapande arbete genom ett systemteoretiskt perspektiv där de på mikronivå skapar förtroendefulla relationer med unga lagöverträdare kan det leda till en ökad generell tillit i samhället på makronivå.

Socialarbetarnas redogörelser av deras förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare kan ha betydelse på lokal nivå då deras arbete kan ge positiva resultat för unga lagöverträdare för sociala institutioner som exempelvis skola, ungdomshem och socialtjänst. Om socialarbetare framgångsrikt kan bygga förtroendefulla relationer med unga lagöverträdare kan det leda till en större känsla av tillit på mesonivå för dessa institutioner.

Sammanfattningsvis belyser socialarbetarnas utsagor betydelsen av relationella och organisatoriska förhållanden i förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare. Både systemteorin och anknytningsteorin kan ge oss användbara glasögon för att förstå de komplexa interaktionerna mellan socialarbetare, unga lagöverträdare och det större sociala systemet.

8. Slutsatser

I vår studie har vi valt att utforska förtroendets roll i relationen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare och koppla det till den större bilden av tillit i samhället. Vi har varit nyfikna på att undersöka de olika typerna av tillit och hur de relaterar till socialt arbete samt de potentiella fördelarna med att skapa förtroende med unga lagöverträdare.

Den centrala forskningsfrågan som denna uppsats har till syfte att besvara är hur socialarbetare arbetar förtroendeskapande med unga lagöverträdare för att åstadkomma en positiv förändring i deras liv. Vidare har vi haft som ambition att koppla våra resultat till tillitens roll i samhället.

Vår empiri pekar på några centrala faktorer som visar att socialarbetarna upplever att kompetens, ungdomens bagage och att det relationella och organisatoriska förutsättningarna på olika vis påverkar det förtroendeskapande arbetet för socialarbetaren.

En första slutsats som vi kan dra av studiens resultat är att socialarbetarna upplever att självmedvetenhet och förståelse för sina egna värderingar och fördomar spelar roll för att skapa förtroende och etablera meningsfulla relationer med unga lagöverträdare. Vidare menar de att de behöver sätta sina egna fördomar åt sidan och vara öppen och mottaglig för att möta ungdomars behov och perspektiv.

En andra slutsats som vi kan dra av studiens resultat är att socialarbetarna upplever vikten av ett aktivt lyssnande och ett inre empatiskt förhållningssätt i det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare. Det ser vi utifrån att socialarbetarna uppger att många av de unga lagöverträdare som de möter har upplevt bristande validering och förståelse från betydande vuxna i sina liv och ungdomarna de möter har ofta ett djupt behov av att bli hörda. Genom ett aktivt lyssnande och ett inre empatiskt förhållningssätt kan socialarbetarna skapa förtroende och därigenom utgöra en värdefull källa till stöd och validering för unga människor. Det kan därigenom fungera som en kraftfull skyddsfaktor mot fortsatt inblandning i det straffrättsliga systemet.

En tredje slutsats som vi kan dra av studiens resultat är att socialarbetarna i deras förtroendeskapande arbete upplever att de behöver använda sig av och ta hänsyn till deras relationer, både inom deras sociala och organisatoriska sammanhang. Det förtroendeskapande arbetet underlättas om socialarbetaren samarbetar med kollegor och andra sociala aktörer och om de söker hjälp när de stöter på svårigheter eller utmaningar i sitt arbete.

En fjärde slutsats som vi kan dra av studiens resultat är att socialarbetarna uppger att de måste investera tid och kraft i att bygga relationer med unga lagöverträdare för att skapa ett förtroende gentemot den unge lagöverträdaren. De nämner betydelsen av att ge ett kontinuerligt stöd för att främja positiva resultat för unga lagöverträdare. Genom att göra det kan socialarbetare skapa en stödjande och förtroendefull miljö som kan hjälpa unga lagöverträdare att övervinna de utmaningar de står inför och därigenom möjliggöra en gynnsam utveckling.

En femte slutsats som vi kan dra av studiens resultat är att socialarbetarna uppger att det i deras förtroendeskapande arbete behöver ha förståelse och visa på nyfikenhet i den förtroendeskapande processen mellan socialarbetare och unga lagöverträdare. Socialarbetarna uppger att de måste fokusera på att förstå unga lagöverträdarens personliga berättelser och historia. De behöver även enligt socialarbetarna fokusera på att förstå föräldrars och samhällsliga strukturers inflytande på unga lagöverträdarens erfarenheter och upplevelser. Genom att göra det kan socialarbetare utveckla en

djupare förståelse för unga lagöverträdarens perspektiv och utmaningar samt bättre relatera till unga lagöverträdare och därigenom etablera meningsfulla relationer baserade på tillit och empati.

En sjätte slutsats som vi kan dra av studiens resultat är att socialarbetarna uppger att det förtroendeskapande arbetet handlar om att de visar sig autentiska, transparenta och att de strävar efter att visa sin mänskliga och ofullkomliga sida. Även egenskaper som ärlighet och en tro på ungdomen är enligt socialarbetarna viktiga komponenter för att hjälpa den unge lagöverträdaren till positiva livsval och utveckling. Socialarbetarna uppger vidare att de behöver närma sig sitt arbete med ödmjukhet och ett öppet sinne. De behöver även visa en vilja att engagera sig i de unga lagöverträdarna på ett samarbetande och stödjande sätt.

9. Diskussion

Den här studien har givit oss en bild av socialarbetarens upplevelser av det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare och vilka faktorer som på olika sätt påverkar deras förtroendeskapande arbete. Socialarbetarna menar att deras förtroendeskapande arbete är bundet till en fysisk-, social-, eller en meningskontext. Vidare belyser socialarbetarnas i studien att deras förtroendeskapande arbete begränsas om de inte får ta del av de omkring varande omständigheterna som de verkar i. De menar att de omkring varande omständigheterna handlar om att ta hänsyn till de yttre omständigheterna och den historia som den unge lagöverträdaren bär på. Socialarbetarna beskriver hur deras intentioner, planer, upplevelser och betydelseskapande samverkar med det omkring varande omständigheterna. Vidare redogör socialarbetarna för vilken betydelse som samspelet mellan socialarbetaren, den unge lagöverträdaren och sammanhanget har för resultatet av det förtroendeskapande arbetet.

I följande avsnitt vill vi utifrån socialarbetarnas redogörelser av det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare diskutera de utmaningar som socialarbetarna kan ställas inför.

När socialarbetarna inom Socialtjänsten möter unga lagöverträdare kommer de unga lagöverträdarna allt som oftast med ett bagage av besvikelser där tilliten till institutioner och förtroendet för samhället och människor i allmänhet har fått sig en törn. Detta fenomen beskriver socialarbetarna när de berättar att många unga lagöverträdare har upplevt besvikelse och känt sig svikna av samhället och kan se på socialarbetare med misstänksamhet och misstro. Uppväxtmiljön för de unga lagöverträdarna har varit präglad av begränsade möjligheter att förverkliga sina drömmar vilket lett dem in på alternativa vägar. När socialarbetaren sedan möter den unge lagöverträdaren med hoppet om att åstadkomma en positiv förändring står mycket på spel. De möter allt som ofta en ung individ som hyser misstro mot vuxna och institutioner. Ingången kan vara den att de blivit tagna av polisen som i sin tur skickar in en orosanmälan till socialtjänsten. Det betyder att de möter socialtjänsten efter att de begått ett brott eller att vuxna auktoritetspersoner påpekar en brist hos individen. Socialarbetaren möter alltså en individ med ett bagage och en misstro gentemot vuxna där

det gäller att försöka hitta en ingång för att insatsen överhuvudtaget ska kunna vara verksam och en förändring ska vara möjlig.

Socialarbetaren ställs inför en komplex och svår uppgift där den tvingas att bemästra många delar i en organisatorisk värld som kanske inte alla gånger gagnar dem. Som vi nämner i inledningen så menar Røkenes och Hansen (2016) att socialarbetaren behöver se människan bakom beteendet och försöka förstå den unges historia. Socialarbetaren behöver således vara lyhörd och nyfiken för den unges perspektiv som en genomgående hållning. Resultatet visar att socialarbetarna som intervjuats i studien behöver vara väl medveten om sina egna inre processer och hela tiden ifrågasätta sig själv. Vidare menar de att de behöver vara medvetna om deras roll och den organisation de företräder och vara medvetna om vad de står för i den unge lagöverträdarens ögon. De menar att de behöver ha en grundhållning som innefattar genuinitet, transparens och ärlighet för att ha en chans till ett förtroendeskapande. I vårt resultat kan vi se att socialarbetarna i studien gör en massa olika saker som de menar bygger eller gagnar förtroendet till den unge lagöverträdaren. Vi ställer oss frågan vad som faktiskt spelar en avgörande roll för ett positivt resultat kontra ett negativt resultat avseende förtroendeskapandet? Svaren som socialarbetarna ger i studien tyder på att det finns olika organisatoriska förutsättningar som möjliggör eller försvårar förtroendeskapandet. De kvalificerade kontaktpersonerna uppger att de finns tillgängliga dygnet runt tillskillnad från de andra aktörerna i vår studie. De berättar att en viktig del är att den unge lagöverträdaren har möjlighet att söka stöd när de som mest behöver det och då kan det vara kvällar, nätter och helger. Det bidrar till att ungdomen känner sig sedd och mött av de vuxna vilket ökar förtroendet. Att socialarbetarna i vår studie nämner tidens betydelse som en aspekt i att återuppbygga ett förtroende blir här väldigt logiskt. Om den unge lagöverträdaren vuxit upp i ett system och en miljö där misstron frodas, kan vi anta att socialarbetaren när den möter den unge lagöverträdaren i tonåren ställs inför en tuff utmaning när hen ska skapa ett förtroende med den unge lagöverträdaren.

Det är svårt att fastslå att de socialarbetare i vår studie som arbetar kontorstider skulle vara begränsade i det förtroendeskapande arbetet utifrån deras arbetstider. Vi kan dock anta att det ligger något i det då Andersen och Trägårdh (2022) pekar på att närheten till institutionerna gagnar förtroendet och att distansen göder otrygghet.

Varför är det då så viktigt att socialarbetare inom socialtjänsten lyckas skapa ett förtroende till unga lagöverträdare? Är det ens möjligt att skapa förtroende när uppförsbacken är så brant? Kan vi inte bara strunta i de unga och låsa in dem? Beroende på vem du frågar så får du nog olika svar. Den politiska debatten inte minst med Tidöavtalet som spjutspets indikerar på att det finns incitament att ta till den enkla vägen och skydda samhället från de som begår brott. Vi tycker oss se att man från politiskt håll gett upp individen som hamnat "snett" och inte hyser tilltro till att samhällets institutioner ska kunna vara med och förändra och vända trenden. Detta tycker vi är bekymmersamt.

För ett välfungerande samhälle, menar Rothstein och Holmberg (2022), att tilliten är avgörande. Sverige sägs fortfarande ligga högt avseende den generella tilliten i jämförelse med andra länder i

världen men Rothstein och Holmberg (2022) pekar på att trenden går i motsatt riktning. Författarna drar en parallell till att människor i allt högre grad röstar på Sverigedemokraterna. Rothstein och Holmberg (2022) menar att konsekvensen för ett samhälle där tilliten är låg är att samhället riskerar att slitas isär. Vidare menar de att man bör eftersträva ett samhälle där det råder hög social tillit och där det finns så små skillnader som möjligt mellan sociala-, ekonomiska- och politiska grupper.

Frågan som är alltså betydligt större än den vi undersökt. Vad vill vi leva i för samhälle och vad tänker vi om våra unga som ska bygga vår framtid?

Utifrån Røkenes och Hansens (2016) beskrivning av hur systemteori definierar de dynamiska sambanden som finns mellan olika komponenter i ett komplext system kan socialarbetarnas redogörelser av deras förtroendeskapande arbete och den unge lagöverträdaren ses som två olika komponenter i ett välfärdssystem. I ett vidare perspektiv kan betydelsen av socialarbetarnas förtroendeskapande arbete med unga lagöverträdare därav ses som ett möte inom välfärdssystemet mellan medborgare och samhälle.

De intervjuade socialarbetarna menar att deras förtroendeskapande arbete påverkar den unge lagöverträdarens förtroende för sociala institutioner. Därav kan socialarbetarens förtroendeskapande arbete gentemot den unge lagöverträdaren ur ett systemteoretiskt perspektiv ses som ett arbete för att förstärka välfärdsstatens berättigande. Socialarbetarna menar att positiva interaktioner, praktiskt stöd och vägledning samt att vara lyhörd för unga lagöverträdarens behov är viktiga komponenter för att skapa förtroende. De berättar att genom att de visar dessa egenskaper kan de bidra till att skapa en positiv upplevelse för unga lagöverträdare, vilket vi tänker i sin tur kan bidra till en större känsla av tillit i samhället i stort. Vidare tänker vi att resultatet av ett lyckat arbete med att skapa förtroende mellan socialarbetare och unga lagöverträdare även kan gynna samhället som helhet genom att arbetet bygger förtroende för sociala institutioner.

Vi kan ur ett systemteoretiskt perspektiv se att Johanssons m.fl., (2015) redogörelser av de sociala rättigheterna är relevant. De menar att de sociala rättigheterna förminskas om medborgarna upplever att de har en begränsad tillgång till att ta del av den vård eller hjälp som de behöver, om de upplever sig utelämnade åt vårdpersonalens godtycke, att de upplever att de är placerade i sociala kategorier eller om de saknar möjlighet att få upprättelse för upplevda kränkningar. Vidare kan medborgarnas känsla av socialt värde stärkas om medborgarna upplever att de människobehandlande organisationerna värnar om deras sociala rättigheter utan att ifrågasätta individens rätt till vård eller hjälp. Utifrån ett större perspektiv och genom att se den svenska välfärdsmodellen med systemteoretiska glasögon kan vi se att Socialtjänsten har en viktig funktion i den svenska välfärdsmodellen utifrån att de utgör det yttersta skyddsnätet i modellen (SoL, 2001:453). Genom att studera hur socialtjänsten som människobehandlande organisation fungerar och vad den ger för syfte åt sina klienter kan det ge oss användbara perspektiv för att ytterligare förstå betydelsen av de komplexa interaktionerna mellan socialarbetare, unga lagöverträdare och det större sociala systemet. Vi anser att socialarbetarnas förtroendeskapande arbete kan ha en betydande inverkan på hur de

sociala rättigheterna upplevs av de unga lagöverträdarna. Därav tänker vi att socialarbetarens förtroendeskapande arbete kan inverka på det förtroende som medborgarna i ett samhälle har för sina institutioner, särskilt på lokal nivå, utifrån hur man upplever sitt sociala värde. Resultatet av den behandlande socialarbetarens förtroendeskapande arbete kan därav vara av vikt utifrån hur det påverkar förtroendet för samhället både på kort och lång sikt.

9.1 Förslag till vidare forskning

I denna studie har vi enbart fokuserat på ett perspektiv, socialarbetarens perspektiv, av det förtroendeskapande arbetet. Därav har vi, utifrån vår hermeneutiska, socialkonstruktionistiska och fenomenologiska ansats, fått den enskilde socialarbetarens sanning utifrån dennes interaktion med unga lagöverträdare. I det förtroendeskapande arbetet är det två parter som deltar. Därav anser vi att det vore intressant att göra en liknande studie och studera den andra parten i relationen. Vilka erfarenheter denne har av förtroendeskapande arbete från socialtjänsten, hur denne anser att det förtroendeskapande arbetet kan förbättras och vilka faktorer denne anser påverkar det förtroendeskapande arbetet.

Vidare påvisar denna forskning den avgörande roll som det förtroendeskapande arbetet har i arbetet med unga lagöverträdare. Dock så upplevde inte vi att vi under våra studier, hittills under socionomutbildningen, eller under vår VFU har fått möjlighet att bekanta oss med detta område. Det har lyfts andra aspekter av det mellanmänniska och det relationella arbetet mellan klient och socialarbetaren. Dock inte det specifika förtroendeskapande arbetet, vilket vi finner nödvändigt och av vikt, därför att vi i denna studie har erfarit att det är ett fundament i det sociala arbetet. Det belyser behovet av både fortlöpande utbildning och stöd för att främja ett behandlingsarbete inom socialtjänsten och som del av socionomutbildningen, för att därigenom skapa ännu bättre förutsättningar till positiva resultat inom detta utmanande men givande område.

Avslutningsvis vore det intressant att studera om både brist på och om det förtroendeskapande arbetet med unga lagöverträdare påverkar de olika tillitsnivåerna i samhället, och i så fall hur, i vilken omfattning och på vilka nivåer.

10. Referenslista

- Andersen, R., Trägårdh, L. (2022). *Tilliten till det svenska samhällskontraktet*. Tankesmedjan Fores.
- Andersson, G. (2013). Utvecklingsekologi och sociala problem: Inledning. I A. Meuwisse & H. Swärd (Red). *Perspektiv på sociala problem* (s. 202-204). Natur & Kultur
- Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand & N. Theorin (Red.). (2022). *Du sköra nya värld: SOM-undersökningen 2021*. SOM-institutet.
- Blennberger, E. (2005). *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Studentlitteratur.
- Blennberger, E. (2017). *Etik i socialt arbete: etisk kod för socialarbetare*. ([Ny, rev. utg.]). Akademikerförbundet SSR.
- Blennberger, E. (2013). *Bemötandets etik*. (1. uppl.) Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.) Liber.
- Bäck, H., Gissur Ó. Erlingsson, & Larsson, T. (2015). *Den svenska politiken: struktur, processer och resultat*. (Upplaga 4). Liber.
- Estrada, F., Flyghed, J. & Nilsson, A. (red.) (2022). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. (Femte upplagan). Studentlitteratur.
- Giddens, A. & Sutton, P.W. (2020). *Sociologi*. (Sjätte upplagan / fackgranskning och svensk bearbetning: Thomas Johansson). Studentlitteratur.
- Gómez San Luis, A. H., Almanza Avendaño, A. M. Barriers to addiction prevention and treatment in communities with organized crime: the perspective of health providers. (2018) *Salud Mental*, 41(2), 73-80. <https://doi.org/10.17711/SM.0185-3325.2018.010>
- Grosse, J. (2007). *Nordisk tillitsforskning: En kartläggning och värdering av det vetenskapliga läget*. Ersta Sköndal högskola. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:360435/FULLTEXT01.pdf>

- Grosse, J. (2012). *Kommer tid kommer tillit?: unga vuxnas och medelålders erfarenheter*. Diss. Stockholms universitet, 2012.
- Hasenfeld, Y. (2015). Förord. I S. Johansson, P. Dellgran & S. Höjer (Red.), *Människobehandlande organisationer: Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete* (s. 17-20). Natur & Kultur
- Holmberg, S., Rothstein, B. (2016). Den svenska tilliten fortsatt hög: men sjunker i utsatta grupper. U. Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand & N. Theorin (Red.), *Du sköra nya värld: SOM-undersökningen 2021*. (s. 61-70). SOM- institutet
- Hwang, P. & Frisé. A. (2012). Utvecklingspsykologi: Individens utveckling i ett livsperspektiv. I P. Hwang, I. Lundberg & A. Smedler (Red.), *Grunderna i vår tids psykologi* (s. 163-220). Natur & Kultur
- Hwang, P., Lundberg, I. & Smedler, A. (red.) (2012). *Grunderna i vår tids psykologi*. (1. utg.) Natur & kultur.
- Johansson, S., Dellgran, P. & Höjer, S. (red.) (2015). *Människobehandlande organisationer: villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. (1.utg.) Natur & kultur.
- Kayhan, B. (2017). *Nätverket: Södertäljemaffians uppgång och fall*. Norstedts.
- Luhmann, N. (2017). *Trust and power*. (English edition). Cambridge, UK: Polity Press.
- Malmö Universitet (u.å.). *Växa Tryggt - ett forskningsprojekt inom Barnhälsovården i Skåne*. Malmö universitet. <https://mau.se/forskning/projekt/vaxa-tryggt/>
- Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. (2., omarb. utg.) Natur & kultur.
- Moody Källberg, M., Hedberg Eriksson, K., Ström, M. & Tenerz, B. (2018). *Engagerande nätverksmöten*. (Upplaga 2). Studentlitteratur.

- Nilsson, Å. (2023, 29 mars). Ny forskning: Så ökas tilliten till socialtjänsten. *Dagens Samhälle*.
<https://www.dagenssamhalle.se/samhalle-och-valfard/socialtjanst/ny-forskning-sa-okas-tilliten-till-socialtjansten/>
- Oskarson, M. (2008). De sociala klassernas skilda världar. I SOM-institutet (2008). *Skilda världar: trettioåttio kapitel om politik, medier och samhälle: SOM-undersökningen 2007*. (s. 125-137). SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Polisen (2021). *Lägesbild över utsatta områden: Regeringsuppdrag 2021*. Polismyndigheten, nationella operativa avdelningen.
[file:///C:/Users/bkainz1/Downloads/L%C3%A4gesbild%20%C3%B6ver%20utsatta%20omr%C3%A5den%202021%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/bkainz1/Downloads/L%C3%A4gesbild%20%C3%B6ver%20utsatta%20omr%C3%A5den%202021%20(1).pdf)
- Ring, J., & Shannon, D. (2023). *Socioekonomisk bakgrund och brott. En kunskapsöversikt*. Brottsförebyggande rådet.
- Rothstein, B. Uslaner, Eric. (2005). All for All: Equality, Corruption, and Social Trust. *World Politics, Volume 58, Number 1: 41-72*
- Rothstein, B. & Holmberg, S. (2022). *Social tillit i höglitarlandet Sverige: SOM-institutets temaserie 2022* (ISBN: 978-91-89673-53-3). SOM institutet.
[file:///C:/Users/bkainz1/Downloads/Social%20tillit%20i%20h%C3%B6glitarlandet%20Sverige%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/bkainz1/Downloads/Social%20tillit%20i%20h%C3%B6glitarlandet%20Sverige%20(2).pdf)
- Røkenes, O.H. & Hanssen, P. (2016). *Bära eller brista: kommunikation och relationer i arbetet med människor*. (Andra upplagan). Malmö: Gleerups.
- Rønning, R. & Starrin, B. (2011). *Socialt kapital: i ett välfärdsperspektiv*. (1. uppl.) Liber.
- Sjögren Forss, K., Mangrio, E., Hellström, L. (2022). Interprofessional Teamwork to Promote Health: First-Time Parents' Experiences of a Combined Home Visit by Midwife and Child Health Care Nurse. *Frontiers in Pediatrics*, volym (10), 1-6. <https://doi.org/10.3389/fped.2022.717916>
- Skånes kommuner. (2022). *Växa tryggt fortsätter: Beslut om införande av Växa tryggt som tilläggsuppdrag*. Skånes kommuner. <https://xn--skneskommuner-qfb.se/news/vaxa-tryggt-fortsatter/>

Socialstyrelsen (2015). *Utreda barn och unga: handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*. Socialstyrelsen.

SOM-institutet (2008). *Skilda världar: trettiotåta kapitel om politik, medier och samhälle : SOM-undersökningen 2007*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Socialstyrelsen (2015). *Utreda barn och unga: Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2015-1-9.pdf>

Socialstyrelsen. (2020). *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: Kunskapsstöd för socialtjänsten*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2020-2-6597.pdf>

Svensson, F. (2022, 27 december). Medelandena som väckte. Ledarens ord blev starten på en orolig tid i Södertälje. Nu står invånarnas förtroende på spel när Sveriges dödligaste konflikt ska kylas ner. *Svenska dagbladet*. <https://www.svd.se/a/LIM78R/gangkonflikten-i-sodertalje-meddelandena-som-vackte-maktstriden>.

Svensson, F. & Falkirk, J. (2023, 7 mars). Dödsskjutning kopplas till falang i Södertälje. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/Mo9RqM/mord-i-flemingsberg-kopplingar-till-sodertaljenatverket>

Tidöavtalet (2022). Liberalerna. <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/tidoavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf>

Tillit. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2023-04-12, från https://www.ne.se/ordb%C3%B6cker/search?d=ne_sv_ordbok%2Cne_sv_syno%2Cne_sv_sprakbruk&s=tillit

Trägårdh, L (2009). *Tillit i det moderna Sverige: den dumme svensken och andra*. (1. Uppl.): SNS förlag.

Trägårdh, L. (2013). *Den svala svenska tilliten: förutsättningar och utmaningar*. (1. uppl.) SNS.

Uslaner, E. (2011). Trust, Diversity, and Segregation in the United States and the United Kingdom. *Comparative Sociology*, *volym* (10), 221–247. DOI: 10.1163/156913311X566571

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. (Reviderad utgåva). Vetenskapsrådet.

Wigzell, O. 2021, 4 november. Detta behövs för att förebygga brotten: Debatt- Sociala insatser. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/8QOM2Q/detta-behovs-for-att-forebygga-brott>

Wollebæk, D., Wallman Lundåsen, S., & Trägårdh, L. (2012) *Three Forms of Interpersonal Trust: Evidence from Swedish Municipalities*. Scandinavian Political Studies. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2012.00291.x>

11. Bilagor

11.1 Bilaga - Informationsbrev till socialarbetare

Informationsblad till forskningspersoner

Information om att delta i forskningsprojektet

”Hur är det med förtroendet?” Socialarbetarnas syn på förtroendeskapande gentemot unga lagöverträdare.

Information om projektet

Vi är studenter vid Marie Cederschöld högskola. Vi vill fråga dig om du vill delta i en studie som heter ”Hur är det med förtroendet?” Socialarbetarnas syn på förtroendeskapande gentemot unga lagöverträdare. Genom detta projekt vill vi undersöka hur socialarbetare inom socialtjänsten ser och arbetar med begreppet förtroende i arbetet med unga lagöverträdare. Anledningen till att vi frågar just dig om du vill delta är att du är en socialarbetare som arbetar med unga lagöverträdare och därmed är väl lämpad som undersökningssperson i vår studie.

Forskningshuvudman för projektet är Marie Cederschöld högskola. Med forskningshuvudman menas den organisation som är ansvarig för projektet.

Vad det skulle innebära för dig att delta i studien

Om du tackar ja till att delta kommer det att innebära du deltar i en fokusgruppintervju tillsammans med några kollegor. Fokusgruppsintervjun kommer att genomföras av Jonathan Ivarsson och Johannes Kainz där vi använder en semistrukturerad intervjumetod och det tidsutrymme som intervjun tar i anspråk är ca 60 minuter. För att säkerställa att vi vet vem som säger vad kommer fokusgruppsintervjun att filmas med kamera.

Tid och plats för fokusgruppsintervjuerna kommer att arrangeras utifrån den överenskommelse som vi gemensamt kommer fram till.

Vi är medvetna om att arbetet är förknippad med hanteringen av känsliga uppgifter. För att värna om integriteten för varje enskild individ kommer vi inte att kräva att du tar upp enskilda fall. Om du skulle välja att göra det ändå ber vi dig att göra det avidentifierad.

För att risken ska bli så liten som möjligt för att något av detta händer så kommer vi som ansvarar för projektet att be er att följa den självklara offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), ta ansvar för att inte ta upp information som ni inte känner er bekväma med att dela och vi (Jonathan och Johannes) kommer att vara vaksamma på att detta följs. Om något av detta ändå händer kommer vi att hantera ett

sådant problem genom att avbryta intervjun och radera den informationen från inspelningen samt inte använda några känsliga uppgifter i vårt arbete.

Information om studiens resultat

Du kommer att kunna ta del av students resultat genom att vi, om du önskar, skickar vårt arbete som PDF via mail till dig när det genomgått godkänd examination. Vidare kommer vår c-uppsats att registreras på publiceringsplattformen DIVA och därigenom finnas tillgänglig för offentligheten.

Det är frivilligt att delta

Det är helt frivilligt att delta i projektet. Du kan när som helst välja att inte vara med längre och du behöver inte säga varför. Om du väljer att inte längre vara med kommer detta inte att påverka någonting. Om du inte längre vill vara med ska du meddela detta till oss som ansvarar för projektet, se kontaktuppgifter nedan.

Behandling av personuppgifter

Om du väljer att delta kommer projektet att använda viss information om dig. Den informationen är att våra intervjupersoner enbart benämns som behandlande socialarbetare inom Södertälje kommun. Vi kommer inte att samla in information om eller redogöra för vilken befattning eller inom vilken enhet som intervjupersonerna arbetar inom. Vidare kommer de behandlande socialarbetarna presenteras utifrån att de arbetar i grupp 1, 2, 3, 4 och vid de fall en av intervjupersonerna kommenteras benämns det exempelvis som behandlande socialarbetare nr 1 inom grupp 2. Informationen kommer därmed i stor utsträckning begränsas i att kunna kopplas till dig.

Marie Cederschöld högskola är personuppgiftsansvarig för denna studie. Den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen är enligt EU:s dataskyddsförordning, artikel 6.1.

Kontaktuppgifter till ansvariga för projektet

██████████	██████████
██████████████████	██████████████████████████████
██████████████████	██████████████████████████
██████████████████████████	██████████████████████████

Vid frågor är du varmt välkommen att kontakta oss!

Tack på förhand!

/ Jonathan & Johannes

11.2 Bilaga 2 - Intervjuförfrågan

Hej...!

Vi är två studenter som går termin 6 på socionomprogrammet på Marie Cederschiöld högskola (f.d. Ersta Bräcke Sköndal högskola) i Stockholm. Vi ska nu skriva vår C-uppsats och önskar att intervjua de som arbetar gentemot unga lagöverträdare (SIG, "Tidig kriminalitet", Stödcentrum och de kvalificerade kontaktpersonerna). Nedan har vi specificerat vårt syfte samt några övergripande frågeställningar (kan komma att revideras något) så att du ser vad det handlar om. Tanken är att vi vill genomföra gruppintervjuer förslagsvis den 14/4 alternativt den 17/4. Hur ser det ut med möjligheten att genomföra detta de angivna datumen? Vi återkommer med mer information längre fram kring samtycke och etiska ställningstaganden när ni bekräftat att vi kan genomföra intervjuerna.

Syfte

Vår uppsats handlar om att undersöka hur socialarbetare inom socialtjänsten ser och arbetar med begreppet förtroende i arbetet med unga lagöverträdare.

Frågeställningar

Den centrala forskningsfrågan som denna uppsats syftar till att besvara är:

Hur kan socialarbetare bygga förtroende med unga lagöverträdare för att stödja deras behandling och förhindra återfall i brott?

Utifrån följande frågeställningar har vi som mål att svara på vår övergripande forskningsfråga: Vilka strategier kan användas för att bygga förtroendefulla relationer med unga lagöverträdare?

Hur påverkas en ungdoms förtroende för mellanmänskliga relationer och sociala institutioner utifrån att denne har en historia av lagöverträdelse och hur kan socialarbetare stödja denne ungdom i att återuppbygga förtroendet?

Hur påverkar förtroende effektiviteten av program som syftar till att hjälpa unga lagöverträdare och vilka faktorer bidrar till framgångsrika resultat?

Hur påverkar kulturella skillnader och erfarenheter av diskriminering förtroendeskapande mellan socialarbetare och unga lagöverträdare som är aktuella hos socialtjänsten?

Vilka erfarenheter har socialarbetare av att utveckla och upprätthålla förtroendefulla relationer med ungdomar som är involverade i det straffrättsliga systemet och vilka förhållningssätt kan implementeras för att öka förtroendet?

Mvh, Johannes och Jonathan

11.3 Bilaga 3 - Samtyckesbrev till att delta i studien

Samtyckesbrev för forskningspersoner

Samtycke till att delta i forskningsprojektet

Jag har läst och förstått den information om studien som anges i informationsbladet "Hur är det med förtroendet" Socialarbetarnas syn på förtroendeskapande gentemot unga lagöverträdare".

Jag har fått möjlighet att ställa frågor och jag har fått dem besvarade.

Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i studien som beskrivs i dokumentet "Hur är det med förtroendet" Socialarbetarnas syn på förtroendeskapande gentemot unga lagöverträdare.

Jag samtycker till att mina personuppgifter behandlas på det sätt som beskrivs i dokumentet "Hur är det med förtroendet" Socialarbetarnas syn på förtroendeskapande gentemot unga lagöverträdare.

Plats och datum

Underskrift och namnförtydligande

.....

.....

11.4 Bilaga 4 - Intervjuguide

Intervjuguide

1. Ta fram fika!
2. Kort om intervjuens ram (Tid, inspelning, anonymitet i studien)
3. Samtyckesbrev och informationsbrev- Läs upp igen? Underskrift!
4. Kort om projektet / studien
5. Frågor

1) Definition av tillit och förtroende

- Hur definierar ni begreppen tillit och förtroende?
- Hur viktigt tycker ni det är att skapa förtroende med unga lagöverträdare i ert arbete?

2) Strategier och metoder

- Vilka strategier har du/ni använt för att bygga förtroendefulla relationer med unga lagöverträdare och hur effektiva har de varit?
- Baserat på din erfarenhet, vilka tillvägagångssätt tror du kan implementeras för att öka förtroendet mellan socialarbetare och unga lagöverträdare?
- Hur har ni sett förtroende påverka resultatet av en insats som syftar till att hjälpa unga lagöverträdare och vilka faktorer tror ni bidrar till framgångsrika resultat?
- Tillåter de organisatoriska förutsättningarna att bygga förtroendefulla relationer till unga lagöverträdare? Finns det eventuella hinder?
- Kan du/ni dela med er av några personliga erfarenheter som socialarbetare i att utveckla och upprätthålla förtroendefulla relationer med ungdomar inom det straffrättsliga systemet?
- Vilka utmaningar har du/ni ställts inför när det gäller att utveckla och upprätthålla förtroendefulla relationer med ungdomar som är involverade i det straffrättsliga systemet och hur har du/ni hanterat dessa utmaningar?
- Hur bidrar bristande tillit till vuxna och sociala institutioner till ungdomsbrottslighet, baserat på era egna erfarenheter och förståelse?
- Kan du/ni beskriva en situation där du/ni var tvungen att återuppbygga förtroendet med en ung lagöverträdare som hade en historia av bristande tillit? Hur tacklade du/ni den här situationen och vad blev resultatet?
- Utifrån era erfarenheter, hur påverkar en ungdoms historia av social exkludering, negativa erfarenheter från vuxna och andra auktoriteter deras förtroende för mellanmännsliga relationer och sociala institutioner och hur kan socialarbetare stödja dem i att återuppbygga förtroende?

Kulturella skillnader (kulturell kompetens)

- Hur har, enligt er erfarenhet, kulturella skillnader och erfarenheter av diskriminering påverkat förtroendeskapandet mellan socialarbetare och unga lagöverträdare som är aktuella hos socialtjänsten?

Följdfrågebank:

- Berätta mer.
- Kan du utveckla.
- Sammanfatta och
- Hur kändes det?
- Vad gjorde du då?
- Hur gick det till....?
- Hur var det för dig?
- Vad lärde du dig av det?
- Hur applicerar du den erfarenheten på framtida relationer och uppdrag?